

Onsdagen den 22 september

Kl. 09.00–13.02

16.00–16.08

17.30–17.30

---

§ 1 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält Åsa Hartzell som suppleant i civilutskottet under David Josefssons ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 22 september–30 november* till

suppleant i civilutskottet

Åsa Hartzell (M)

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:4 till skatteutskottet

2021/22:5 och 8 till finansutskottet

2021/22:9 till trafikutskottet

2021/22:15 till miljö- och jordbruksutskottet

Skrivelser

2021/22:3 till näringsutskottet

2021/22:6 till försvarsutskottet

2021/22:13 till arbetsmarknadsutskottet

EU-dokument

COM(2021) 345 till näringsutskottet

COM(2021) 572 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 3 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU3

Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (prop. 2020/21:219)
föredrogs.

Anf. 1 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Under en kris är det klokt med breda politiska lösningar – samförstånd. Riksdagen har eftersträvat det under hela pandemin. Vi har återkommande kallat regeringen, Folkhälsomyndigheten och andra myndigheter till socialutskottet för att få ta del av information och kunna ställa frågor. Vi har agerat flexibelt och skyndsamt när så varit nödvändigt. När förslag har lagts på riksdagens bord har vi ansträngt oss för att i pandemi-relaterade frågor kunna hitta breda lösningar som omfattar alla partier. Det är en klok strategi under en kris.

Fru talman! Covid-19-lagen mejslades fram slutligt under julhelgen 2020. Samtliga partier var engagerade och bidrog till det som sedan blev propositionen, och den kunde antas med brett stöd i kammaren. När lagen nu ska förlängas tyckte inte regeringen att det var nödvändigt att samlas bakom en bred lösning. De lade fram propositionen i augusti utan att samtala med riksdagens partier. Det är extra anmärkningsvärt då regeringen numera vilar på färre mandat än då covid-19-lagen togs fram.

Det är alltså, oavsett kris, nödvändigt att regeringen förankrar sina förslag och söker samsyn. Men i stället för att lyssna in och söka samsyn lade regeringen fram covid-19-lagen på egen hand. När följdmotionerna sedan kom in från riksdagens partier blev det uppenbart att det saknades stöd för att förlänga lagen i fyra månader utan kontrollstationer.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att covid-19-lagen liksom den tillfälliga serveringslagen har varit nödvändiga för att på ett någorlunda träffsäkert sätt hantera risker för smitta till följd av coronaviruset. Men vi är lika säkra på att ett så kraftfullt verktyg måste hanteras med försiktighet. Riksdagen måste återkommande pröva om regeringen har skäl att förfoga över ett så kraftfullt verktyg som kan användas för att inskränka fri- och rättigheter.

När regeringen inte klarar av att hitta breda lösningar gör socialutskottet det. Vi har samlat kring att riksdagen om två månader måste pröva de nu aktuella lagarnas giltighet. Senast den 12 november ska regeringen lämna en skrivelse till riksdagen där de redovisar hur de har använt lagarna och vilken bedömning de gör framåt. Behövs lagarna, eller kan de upphöra?

När utskottet i november har tagit del av regeringens skrivelse och i särskild ordning fått information från regeringen och Folkhälsomyndigheten kommer vi att pröva om lagarna fortsatt behövs eller om covid-19-lagen och den tillfälliga serveringslagen kan upphöra. Om vi i november bedömer att lagarna inte längre behövs kommer vi alltså att föreslå riksdagens kammare att lagarna ska upphävas.

Fru talman! Jag är väldigt nöjd och glad över att vi kunnat bli eniga i riksdagen. Det regeringen inte mäktar med gör vi. Vi godkänner därför att lagarna förlängs. Vi får en skrivelse från regeringen senast den 12 novem-

ber. Därefter prövar vi om lagarna ska fortsätta gälla eller om de ska upphöra. Riksdagen får genom utskottets förslag den nödvändiga kontrollstationen.

Vi är också eniga om att regeringen måste fortsätta att hålla trycket uppe när det gäller vaccinationer mot covid-19. Om man inte når en högre vaccinationsgrad än i dag kommer det att behövas olika slags restriktioner och begränsningar. Det är genom vaccin som riskerna för covid-19 kan minskas så påtagligt att begränsningar kan avvecklas.

Vi har också en majoritet i utskottet som återigen lyfter upp vikten av att ekonomisk ersättning ges till dem som drabbas av restriktionerna. Det är sant att gigantiska belopp har avsatts för olika slags stöd. Men i praktiken har flera av stöden handlagts långsamt av myndigheterna. Man har fått sena besked, och när fel har begåtts av myndigheten och en domstol konstaterat det har berört företag ändå inte fått ut sitt ekonomiska stöd. Livsverk kan gå förlorade därför att det offentliga handlägger beslutade stöd på ett dåligt sätt.

Vi har inte råd att slarva med handläggning av beslutat stöd, varken i det här skeendet eller på andra områden inom det offentliga, eftersom människor drabbas ekonomiskt till följd av detta. Därför är jag glad att en majoritet av partier än en gång påminner regeringen om konsekvenserna för alla dem som påverkas ekonomiskt av pandemilagarnas konsekvenser.

Fru talman! Slutligen vill Kristdemokraterna yrka bifall till reservation nummer 7, om att vi måste få en ordning så att vi vet hur covid-pass kan användas. Regler för hur de ska användas måste redovisas snarast så att de kan användas den dag de behövs. Om restriktioner kan avvecklas helt är det självklart bättre, men skulle någon form av restriktion behövas längre fram är covid-pass en möjlighet som måste vara redo.

Anf. 2 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Acko Ankarberg Johansson har på ett föredömligt sätt redogjort för vad denna debatt handlar om: en förlängning av covid-19-lagen, den tillfälliga lag som trädde i kraft i januari i år och som upphör att gälla vid den här månadens slut om inte riksdagen fattar ett annat beslut.

Pandemin är vi fortfarande i. Även om vi börjar se ett ljus i mörkret och en god effekt av vaccinationerna befinner sig vårt land och omvärlden i en pandemi. Jag tänker på alla som tyvärr har gått bort, drygt 14 700 personer. Bakom varje siffra döljer sig en person, en kär anhörig, en kär vän och mycket sorg och lidande. Det får vi ha med oss när vi funderar på hur lagen ska utformas framöver. Den här lagen handlar om att rädda liv. Viruset är oerhört potent.

Fru talman! Det här är ett virus som vi i dag har bättre kunskap om än före pandemin, men det finns fortfarande stora luckor. Folkhälsomyndigheten, vårt expertorgan, som står i nära relation till regeringen, bistår med analyser, rekommendationer och råd. De har sagt att risken för smittspridning under hösten och vintern är betydande, speciellt då många människor samlas i trånga utrymmen och har nära kontakt.

Vi kommer sannolikt att få se klustersmitta, alltså lokal smitta på en arbetsplats eller på ett boende. Tyvärr har vi redan i början av hösten sett klustersmitta på en hel del äldreboenden med allvarliga konsekvenser, fru talman. Jag kan ta ett exempel från min hemkommun på ett äldreboende som nyligen haft klustersmitta. Hittills är tre döda. Då ska vi komma ihåg

att alla var dubbelvaccinerade. Dock har det gått ganska lång tid sedan första vaccinationen.

Regeringen har hela tiden sagt att pandemin inte ska handla om pengar. Det har det inte heller gjort. Historiska satsningar har gjorts i regioner, i kommuner, i näringslivet och så vidare. Tusentals och åter tusentals jobb har räddats med en offensiv pandemiekonomi, fru talman.

Trots det lägger regeringen nu ett förslag till riksdagen, den kommande statsbudgeten. Det innebär ytterligare en historisk satsning som en nystart för Sverige på vägen ut ur krisen. Där prioriteras framför allt hälso- och sjukvården liksom kommunernas äldreomsorg. Vi vet ju vilken effekt pandemin har haft.

I dag ska vi ta ställning till en förlängning av covid-19-lagen och tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. I utskottet har vi kommit fram till en bra alternativ lösning. Det har riksdagsledamoten Acko Ankarberg Johansson noga redogjort för. Socialdemokraterna ställer sig naturligtvis bakom denna lösning. Jag vill framför allt tacka ledamöterna i utskottet för ett oerhört gott samarbete. Frågan är väldigt svår, eftersom en inskränkning av människors fri- och rättigheter ställs mot skydd av liv och hälsa. Balansgången mellan de olika lagarna är svår.

Det här innebär konkret att regeringen senast den 12 november ska komma med en skrivelse där man ska redogöra för hur man ser på det hela och på vad som har hänt i samband med den tillfälliga covidlagen.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till vår reservation 6 om ekonomisk ersättning, och i övrigt yrkar jag bifall till vår proposition.
(Applåder)

Anf. 3 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill klargöra att i detta slags debatter får replik endast begäras efter att man har talat.

Anf. 4 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 7, även om jag naturligtvis står bakom våra övriga reservationer i betänkandet.

Om en vecka öppnar Sverige upp. Äntligen ser vi ljuset i tunneln. Äntligen ser friheten ut att återvända. Vi kan gå på bio, resa och äta tillsammans – allt det där som vi för ett och ett halvt år sedan bara tog för givet. På några få veckor var världen inte längre vad den varit. Läget var totalt överrumplande, till och med chockartat.

Regeringars ledarskap i kris blev helt avgörande för att hantera situationen. Naturligtvis gällde detta även Sverige. Men i Sverige har vi fått vänja oss vid att vi varit sena och inte sällan bland de sista i Europa när det gällt alltifrån testning, smittspårning och vaccination till träffsäkra restriktioner.

Regeringen har fått svidande kritik i inte minst Coronakommissionens första delbetänkande som kom i december. I en kris leder regeringen landet. Det har denna regering haft svårt att göra. I stället har man gömt sig bakom myndigheter.

Fru talman! När pandemin började var Sverige ett av få länder som saknade lagar för civila kriser. I Norge fick Erna Solbergs regering en sådan lag på plats redan i april förra året. Vid påsktid förra året försökte Sveriges rödgröna regering sig på att under några turbulenta och, enligt mig,

taffliga dagar åstadkomma en första pandemilag som skulle gälla i tre månader. Utan särskild tydlighet sökte man mandat för att genomföra en lag som gav regeringen långtgående maktbefogenheter med stor möjlighet till påverkan i enskilda människors liv. Vi moderater såg till att den viktiga principen om underställandemekanism infördes i denna lag, det vill säga att regeringen inte kunde besluta om något som riksdagen inte kunde upphäva. Den lagen användes aldrig.

Hösten kom och med den en ny stor smittspridning, och allt fler partier undrade varför regeringen inte förberedde en tillfällig lag som kunde ge möjligheter till mer träffsäkra restriktioner. Att sitta åtta personer på en idrottsläktare byggd för många tusen och under bar himmel kändes precis så absurt som det var. Men regeringen satt på händerna, och november och december kom med alltmer oroväckande smitta och ett ökande antal dödsfall. Ännu var vaccinet inte på plats.

Fredagen före jul tjugo över åtta på kvällen kom dock ett mejl som sa att regeringen nu vaknat till och ville snabbbehandla lagen över jul och nyår så att den skulle kunna vara på plats till den 10 januari. Det är inte konstigt, fru talman, att vi var många som undrade vad regeringen använt sommaren till och vad man gjort under hela hösten.

Fru talman! Regeringen begär nu att den tillfälliga lagen ska förlängas. Jag hade önskat att vi slapp göra det. Men inte minst under förra hösten lärde vi oss att situationen kan förändras snabbt, och detta djävulska virus verkar hitta nya vägar då det visat sig kunna mutera starkare och mer smittsamt. Ännu är inte pandemin över.

Vi moderater vill dock inte förlänga den här lagen längre än vad som är absolut nödvändigt. Vi föreslog därför två månaders förlängning och att lagen skulle omprövas varannan månad för att tas bort när den inte längre behövs. Vi krävde också att regeringen ska återkomma till riksdagen i november för att redovisa hur man använt lagen.

Det är därför mycket glädjande att förslaget till beslut nu är att regeringen ska återkomma till riksdagen senast den 12 november med en skrivelse där man redogör för vidtagna åtgärder med anledning av lagarna och sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid, det vill säga om man anser att lagarna fortfarande behöver finnas och varför.

Fru talman! Om riksdagen finner att dessa lagar inte längre behövs kommer vi moderater att med kraft driva att de med stöd av utskottets initiativrätt upphävs och tas bort.

Den 29 september kommer nästa steg i återöppnandet av Sverige, och vi är många som välkomnar det. Samtidigt finns en rad orosmoment. Även om vaccintäckningen är relativt hög har vi grupper i Sverige där den är oroväckande låg. I vår följdmotion tryckte vi moderater på vikten av åtgärder för att nå ut till fler människor. Man måste hitta fler vägar.

Ett exempel som visat sig framgångsrikt och som flera regioner tagit efter är Region Uppsalas utskick av bokade tider till bland annat människor i utanförskapsområden. Man såg direkt en positiv effekt av att fler människor kom för att vaccinera sig. Den 15 september kom äntligen en tilläggsöverenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner gällande insatser för ökad vaccinationstäckning. Men denna fråga behöver hållas fast vid tills ett helt annat resultat har uppnåtts.

Fru talman! Vi är många som en längre tid undrat varför i stort sett alla andra länder påbörjat möjligheten att vaccinera 12–15-åringar. Vaccinet

har varit godkänt från 12 års ålder under lång tid, och den bedömningen har gjorts av medicinsk expertis. Medicinsk expertis i andra länder har gjort samma bedömning. En rimlig fråga är varför till exempel länder som Danmark, Finland och Norge erbjuder detta men inte Sverige. Det här kunde ha varit på plats före skolstarten och därigenom hindrat en hel del smittspridning. Nu har dock Folkhälsomyndigheten – som vanligt sist i klassen – meddelat att det också kommer att genomföras i Sverige, och jag är glad för det.

Fru talman! Vi moderater har i många frågor drivit den här regeringen framför oss i denna kris. Det gäller bland annat frågor om testning, smittspårning, skyddsutrustning, vaccin, vaccination och ersättning till drabbade personer och näringsidkare. Ersättning till riskgrupper tog vi moderater utskottsinitiativ till, och glädjande nog fick vi utskottet och riksdagen med oss.

Nu behöver också vaccinpassen utredas och utformas, så att de finns klara utifrån olika aspekter som gör dem så väl anpassade som möjligt till svenska förhållanden. Inte minst i övriga Europa har de inneburit en möjlighet att öppna upp för de människor som varit fullvaccinerade eller kunnat visa negativt testresultat. Regeringen har gett uppdraget, och detta är nu ute på remiss.

Vi moderater kommer dock noga att följa den här frågan. Bristen på träffsäkra restriktioner har varit den här regeringens signum. Inte minst har kulturbranschen fått känna på det. De har under en lång tid efterfrågat vaccinpass och måste kunna känna sig trygga i att det finns en långsiktighet om situationen skulle förvärras och restriktioner återinföras. Ett nytt tvärstopp för dem och för många andra branscher skulle faktiskt innebära en katastrof.

Fru talman! Mycket av det som vi moderater under en längre tid drivit, även i vår följdmotion på regeringens proposition gällande den här lagen, har regeringen under veckorna som gått hörsammat. Vi moderater har genom hela pandemin varit en konstruktiv opposition som gjort vårt bästa för att driva på där vi ansett det vara viktigt och samtidigt gjort vårt yttersta för att riksdagen ska vara flexibel och konstruktiv i en svår och extraordinär tid. Vår förhoppning är att vi ska kunna fortsätta att öppna upp och att utvecklingen ska gå i en fortsatt gynnsam riktning. Men erfarenheten av inte minst denna pandemi har lärt oss att man ska hoppas på det bästa men planera för det värsta.

Mina sista ord i detta anförande blir ett varmt och innerligt tack till vår vårdpersonal. Ord räcker inte till för vad ni har betytt och betyder.
(Applåder)

Anf. 5 LINDA MODIG (C):

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga av Centerpartiets reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 8 under punkt 9.

Sedan vi debatterade pandemilagens införande här för snart tio månader sedan har mycket hänt. Covid-19-pandemin har klingat av men är ännu inte över. Trots att vaccinationstakten stadigt har ökat under våren och sommaren har smittspridningen åter tagit fart under sensommaren. Den nya deltavarianten utgör ytterligare en utmaning och innebär ett fortsatt behov av vissa restriktioner och åtgärder. Smittläget kan fortfarande förändras, vilket ställer krav på fortsatt beredskap med ändamålsenliga verk-

tyg. Det är därför angeläget att regeringen har en god beredskap att kunna vidta åtgärder och hantera ett eventuellt försämrat läge.

Om sex dagar kommer, vilket nämnts här i debatten, regeringen efter Folkhälsomyndighetens samlade bedömning att ta steg fyra i sin plan för avveckling av restriktionerna. Det innebär att flera av de restriktioner som med stöd av pandemilagen meddelats för att minska spridningen av sjukdomen covid-19 kan tas bort.

Den svenska vaccinationskampanjen har varit en framgång. Snudd på 75 procent av befolkningen som är 16 år och äldre är vaccinerade. Tack alla ni som har vaccinerat er och valt att göra det! Ni har tagit ansvar för er själva och visat varandra omsorg. Ni har hjälpt svensk hälso- och sjukvård, som under mycket lång tid gjort heroiska insatser mot detta dödliga virus. I Sverige har alltid vaccination byggts på frivillighet, och det har visat sig vara en framgångsrik väg. Låt oss från denna kammare i dag gemensamt uppmana er som ännu inte kunnat vaccinera er att göra det så snart ni kan!

Fru talman! När Centerpartiet och Anders W Jonsson under våren 2020 krävde en pandemilag var utgångspunkten för begränsningar utifrån en sådan lag risken för smittspridning och att lagen skulle vara träffsäker, effektiv och rättvis. Lagom till jul återkom äntligen regeringen till Sveriges riksdag med förslag till sådan lagstiftning. Efter att riksdagen sedan skyndsamt och effektivt den 8 januari handlagt regeringens proposition trädde covid-19-lagen i kraft ett par dagar senare.

Centerpartiet har lagt ned betydande energi på att i såväl följdmotionen på pandemilagen som följdmotionen på denna förlängningslag uppehålla sig vid och diskutera de konstitutionella aspekterna på dessa lagstiftningsprodukter. Låt mig därför genast slå fast att Centerpartiet har varit och fortsatt är kritiskt till det sätt på vilket regeringen hanterat detta slags lagstiftning, som till sin karaktär är mycket ingripande och extraordinär.

Regeringens hantering är oroande i främst fyra avseenden. Det handlar om att regeringen inte inhämtat Lagrådets yttrande, om regeringens delegation av normgivningskompetens, om regeringens bristande analys av effekterna på rättighetsskyddet och om lagens träffsäkerhet. Jag tänker nu främst fokusera på den uteblivna lagrådsgranskningen och den bristande analysen av effekterna på rättighetsskyddet.

Av 8 kap. 21 § regeringsformen framgår att regeringen ska inhämta yttrande från Lagrådet innan riksdagen beslutar om bland annat betungande offentligrättslig lagstiftning och fri- och rättighetsbegränsande lagstiftning. Trots att pandemilagen innebär en långtgående delegation av normgivningskompetens i flera led, samtidigt som de begränsningar som både pandemilagen och serveringslagen möjliggör utgör fundamentala ingrepp i en rad grundlagsskyddade fri- och rättigheter, har regeringen valt att inte inhämta Lagrådets yttrande över propositionens lagförslag. Detta motiverar regeringen med att lagförslagen varken författningstekniskt eller i övrigt är av sådan beskaffenhet att det är av betydelse att höra Lagrådet.

Fru talman! Centerpartiet anser att det i ljuset av lagarnas extraordinära och ingripande karaktär är uppenbart att Lagrådets yttrande ska inhämtas, i synnerhet mot bakgrund av den tunga remisskritik som förts fram. Såväl Justitieombudsmannen och Justitiekanslern som Sveriges advokatsamfund lyfter fram lagstiftningens ingripande karaktär och betonar de negativa effekter en förlängning har för enskilda, företag och civilsamhälle.

Prot. 2021/22:8
22 september

-----

*Fortsatt giltighet av
covid-19-lagen och
lagen om tillfälliga
smittskyddsåtgärder
på serveringsställen*

Sveriges advokatsamfund framhåller att det saknas överväganden när det gäller behovet av förändringar eller förtydliganden av lagarna och behovet av en bredare översyn av konstitutionella frågor i fredstid. Fastighetsägarna, Visita och Företagarna är starkt kritiska till bristen på tydligare motivering till behovet av förlängning. Det är således tydligt att lagstiftningen, trots att det enbart rör sig om en förlängning av lagarnas giltighetstid, inte kan anses vare sig så enkel eller så brådskande att Lagrådets granskning inte är påkallad.

Fru talman! Just lagstiftningens tidsbegränsning var också ett av skälen till att många instanser, såväl remissinstanser som Sveriges riksdag, ansåg att de begränsningar som den innebär var acceptabla. Även om en förlängning är befogad är det motiverat med en noggrann utvärdering och genomlysning av lagstiftningens konsekvenser, i synnerhet nu när det är möjligt att ta ställning till eventuella brister. Det är anmärkningsvärt att regeringen inte inser frågans dignitet och därmed inte har inhämtat Lagrådets synpunkter.

Fru talman! Centerpartiet delar inte heller regeringens bedömning att det inte finns något behov av förändringar eller förtydliganden av de aktuella lagarna ur ett konstitutionellt perspektiv med anledning av den förlängda giltighetstiden. Flertalet remissinstanser har, som redan påpekats, gjort kloka bedömningar av lagstiftningens ingripande karaktär med särskild betoning på effekterna av en förlängning för enskilda, företag, civilsamhälle och det allmänna.

Regeringens bedömning av lagstiftningens konsekvenser är om möjligt än mer undermålig nu än vid lagarnas tillkomst, trots det faktum att man nu har haft mer tid och möjlighet att utvärdera konsekvenserna. Särskilt tydligt blir detta när det gäller rättighetsskyddet för våra grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Pandemilagen möjliggör omfattande ingrepp i några av våra mest fundamentala fri- och rättigheter, såsom mötes- och demonstrationsfriheterna, föreningsfriheten och inte minst religionsfriheten. Propositionen saknar helt och hållet analys och diskussion värd namnet av vad konsekvenserna faktiskt varit. Det verkar nästan som att regeringen inte kan se några konsekvenser av den i fri- och rättighetshänseende mest ingripande och långtgående lagstiftning som Sverige haft sedan andra världskriget.

Fru talman! Med detta sagt bejaktar Centerpartiet likväl förlängningen av pandemilagen med ytterligare fyra månader med återkoppling från regeringen till riksdagen om ett par månader.

Jag ber om ursäkt för att jag drog över talartiden.

Anf. 6 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Ledamöter, alla ni som slitit med pandemin i vården och inom omsorgen och tittare! Nu ska vi diskutera pandemilagen del II, om man får uttrycka sig så. Det hade varit väldigt bra om regeringen hade kallat in oppositionen, samtliga partier, för en överläggning innan propositionen landade på våra bord. Vänstern är alltid öppen för samarbete.

En lag av denna dignitet, som innebär att tillvaron för invånarna kraftigt kan påverkas, kräver noggrant övervägande. Vi värnar befolkningens liv och hälsa, och av respekt för alla dem som har burit sjukvården och äldreomsorgen genom sitt arbete under pandemin anser Vänsterpartiet att en förlängning av lagen är rättfärdig.

Fru talman! I den version som vi lämnade in i motionen krävde vi två månaders prövotid, det vill säga att detta skulle prövas igen efter två månader. Nu har ett enigt socialutskott gett ett tillkännagivande till regeringen om att den senast den 12 november ska återkomma till riksdagen med en skrivelse som vi ska granska efter att ha tagit in synpunkter från myndigheterna och regeringen. Först då avgörs om lagen ska förlängas eller inte.

För Vänsterpartiet är det extremt viktigt att lagen används med en stor försiktighet. Alla förslag till inskränkningar av människors rörelsefrihet måste vara tidsbegränsade och proportionella. Ju mer samhället stänger ned, desto mer berörs folkhälsan. Det visar flera studier som har gjorts. Speciellt barn och unga drabbas av nedstängda parker, badhus, fotbollsplaner och skolor. Barn som har det jobbigt hemma drabbas extra hårt, fru talman.

Personer som bor och lever trångt drabbas hårdare när aktiviteter och sociala mötesplatser stängs ned. Det är viktigt att även de föreskrifter och beslut som meddelas med stöd av lagen inte gäller längre än vad som är absolut nödvändigt. Vänstern vill därför att giltighetstiden för de föreskrifter och beslut som meddelas med stöd av lagen ska regleras och omprövas kontinuerligt och omgående.

Regeringen ska enligt lagen meddela föreskrifter om förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek på platser dit allmänheten har tillträde. Sådana föreskrifter ska dock inte innebära ett förbud som omfattar sällskap som tillhör samma hushåll. Mot bakgrund av att föreskriften inte går att överklaga och att paragrafen kan innebära långtgående inskränkningar i den personliga friheten anser vi att 12 § om förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek bör utgå. Jag lyfter därför fram reservation nummer 2.

Det har varit en lång resa med covid-19, och den fortsätter delvis. År 2020 kom nästan 1 miljon resenärer tillbaka till Sverige under sportlovsveckorna. De kom från Italien och Österrike, från London, Paris, Barcelona och andra storstäder i Europa, från USA och överallt i hela världen. Det som hände var att vi tillsammans med Belgien, Nederländerna, Frankrike och Spanien fick in väldigt mycket smitta från olika håll. Den kom dessutom under radarn från länder som inte ens hade sett att de hade covid-19. Det ska man vara helt klar över. Många kom tillbaka via flyg och landade på diverse flygplatser i Sverige. Många satte sig hostande i taxibilarna och förde covid-19 vidare till taxichauffören som förde den vidare hem.

Nästan 15 000 personer har avlidit av covid-19, och så många äldre inom äldreomsorgen och på äldreboenden. Det makabra var att det initialt och ganska länge inte fanns tillräckligt med smittskyddsutrustning. Det fanns inte nationellt. Det försvann när Alliansen sålde ut Apoteket AB. Det fanns heller ingen smittskyddsutrustning i lager i regionerna, fast de skulle ha det. Det är beklämmande att regionpolitiker kunnat bortse från det självklara. Det är först nu vi har lärt oss. Det måste finnas lager nationellt och omsättningslager i regionerna. Det är en självklarhet. På grund av smittspridningen men också på grund av politiska underlåtanden nationellt, i regioner och i kommuner kunde de äldre inte skyddas. Det är vår bild av detta.

Fru talman! Det är vaccinet som ska ta oss ur detta. Jag är stockholm-ska, och jag företräder Stockholm. De områden som har högst vaccina-

tionstäckning i Stockholm är i regionen Vaxholm med 75,1 procent och Täby med 74,6 procent. Lägst andel har Rinkeby-Kista med 43,7 procent och Skärholmen 48,5 procent. Så här ser det ut även i Västra Götaland, Göteborg och i Malmö.

Att det skulle bli så här borde man vetat om från början om man jobbar med folkhälsa. Det är bara att jämföra skillnader i vilka som gör exempelvis mammografi. Det handlar om klass, och det handlar om folkhälsa. Det verkar som att väldigt många politiker runt om i landet och även nationellt borde gå en snabbkurs i just hur man jobbar med folkhälsa. Det handlar exempelvis om att stå på torget med en vaccinationsbuss som inte stänger klockan 17.00, att vara ute i samhället och tala om vaccin och att arbeta genom dem som har högt förtroende i orterna.

I februari 2021 skrev jag så här i en artikel: ”En bred kampanj som motiverar så många som möjligt att ta vaccinet får inte dröja längre, utan måste snarast komma igång. Utbilda lokala vaccinationsambassadörer som kan verka i områden där folkhälsan är särskilt dålig och motivationen för vaccinering riskerar att vara låg. För personer med låg tilltro till myndigheter kan den personliga rekommendationen från någon i ens eget område spela en stor roll. Det är och ska givetvis förbli frivilligt att vaccinera sig, men det ligger i hela samhällets intresse att så många som möjligt vaccineras.”

Fru talman! Jag tror att det var bra att Folkhälsomyndigheten väntade in rapporter från de länder som tidigare börjat vaccinera barn från tolv års ålder. Vaccinationen med Pandemrix mot svininfluensan 2009–2010 bidrog till en ökad risk för narkolepsi hos barn och unga vuxna. Med det i åtanke är det bra att Sverige tog lång tid på sig för att ha koll och för att kunna möta föräldrars oro.

Covid-19-vaccin är inte från början utprovat på barn. Det ska vi inte glömma. Nu finns det flera undersökningar, fru talman, som visar att det fungerar bra. Vi menar att skolor i socialt utsatta områden ska prioriteras i vaccineringen. Vi vet att de vuxna i de områdena har en lägre vaccinationsgrad. Om barnen kan få en bra vaccinationstäckning minskar det risken för smitta i hela befolkningen. Med ett väl fungerande arbete mellan sjukvård och skola skulle man kunna fixa det.

Fru talman! Den 29 september lyfts restriktionerna. Det är vi alla som avgör hur det går. Vaccinera er! Stanna hemma om ni är sjuka! Men det är vaccinet som ska ta oss ur detta i Sverige och även i världen. Glöm inte det! Vi är inte i en isolerad bubbla. Men en jämlik vaccinering är förutsättningen för att vi ska gå ur pandemin.

Anf. 7 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman och kollegor! Vi har befunnit oss i en extraordinär tid med smitta, död, oro och sjukdom där anställda har blivit helt utmattade. Extraordinära situationer kräver ibland, fru talman, extraordinära lagar även om de kringskär människors rörelsefrihet, näringsfrihet och mötesfrihet. De lagar som vi nu debatterar och fattar beslut om senare i dag kom till i en tid då vi måste rädda liv. Det handlade om covidsjukas liv men också liven som kunde spillas om människorna i sjukvården fick bära så tungt att de inte längre mäktade med.

Nu är vi i en annan tid. Det är inte över än, men det är en bättre tid nu. Vaccinationerna måste fortsätta. Det är helt avgörande. Det är också en god lösning, tycker vi i Liberalerna, att de tillfälliga lagarna ger en beredskap för snabba åtgärder även under hösten men att lagarna kan upphävas om två månader om den beredskapen inte längre behövs.

Vi i Liberalerna tycker att det är lika viktigt vad lagen innehåller. Vi har nu under ett och ett halvt år, allihop i Sverige och väldigt många människor över hela världen, levt i ett mentalt undantagstillstånd, fru talman. Under många månader har vi haft restriktioner och begränsningar i våra friheter som vi aldrig skulle acceptera i vanliga tider. Det har naturligtvis inte varit lagarnas syfte att begränsa oss, men det har varit effekten av dem. Men det har inte varit vanliga tider, och detta får heller inte betraktas som vanliga åtgärder.

Varje möjlighet till restriktion, fru talman, måste stå i proportion till riskerna och faran. Vaccinationerna måste fortsätta, som jag sa tidigare, men inget tyder i dag på att nya virusmutationer kommer att leda till konsekvenser som är ens i närheten av lika ödesdigra som innan vaccinationerna tog fart.

Vi har en ny situation. Vi är inte tillbaka än, och vi är inte i normalläge än. Men vi har en ny situation, och en bättre situation. Och en ny situation, fru talman, kräver ny lagstiftning.

Liberalerna anser att det nu är tid för lagarna att ta fasta på att vi ska hålla avstånd – inget annat. Det ska inte handla om antalet deltagare, inte om tidpunkten för demonstrationer, inte om hur många människor som får mötas, oavsett lokalens storlek, och inte om tidpunkter eller andra åtgärder som lagarna i dag medger för när människor ska ha ätit färdigt och gått hem.

Fru talman! Restriktioner av det här slaget när det gäller att kunna mötas fritt, att utbyta varor och tjänster, att vistas ute i samhället och att förflytta sig inom landet är stora ingrepp i människors vardag, i vår ekonomi och i vår frihet.

Därför, fru talman, anser vi liberaler att vi behöver beredskap. Vi behöver beredskapen att säga: Nu måste ni hålla avstånd! Men vi anser också att det nu är hög tid att vi får våra friheter tillbaka på alla andra sätt. Människor måste nu vara säkra på att de under hösten kommer att kunna mötas, demonstrera, höra konserter, vråla på hockeymatcher och se teaterföreställningar – förutsatt att avstånd kan hållas.

Människor behöver ha ett jobb att gå till. De måste kunna få lön för att betala barnens fritis, om avstånd kan hållas där de jobbar. Ingen ska behöva gå på begravning via länk, om avstånd kan hållas. Ingen ska behöva stänga sin restaurang innan gästerna har ätit upp.

Fru talman! Restriktioner av friheten får aldrig gå längre än vad faran kräver. Nu anser vi att det är tid att omformulera denna lag. Därför yrkar jag bifall till Liberalernas reservation 1.

Anf. 8 NICKLAS ATTEFJORD (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5 om ekonomisk ersättning.

Fru talman! För två år sedan spreds ett litet virus i Wuhan. Många trodde att det skulle bli ännu ett regionalt utbrott som vi kunde läsa om i nyhetsrapporteringen. Det har ju hänt ett flertal gånger tidigare. Men det här

viruset hade uppenbarligen helt andra planer. Snart stängdes gränser, och regeringar runt om i världen genomförde drakoniska åtgärder för att minska smittspridningen av det dödliga viruset. På många håll kunde vi se hur regimer använde pandemin för att inskränka mänskliga rättigheter på ett sätt som vi aldrig har sett tidigare.

Med det sagt, och i kontrast till vad som har sagts i den här debatten tidigare, är min bild av pandemihanteringen i stort i Sverige att regering och riksdag har hanterat detta på ett balanserat sätt och hittat samförstånd, egentligen på samma sätt som vi brukar hantera saker i Sverige.

Under merparten av pandemin har jag inte varit riksdagsledamot, utan regionpolitiker. Det som jag tycker präglade detta arbete kan benämnas som ett slags borgfred, där vi gemensamt hittade lösningar och jobbade tillsammans. Alla bidrog på ett bra sätt, och vi kunde lägga ideologiska olikheter åt sidan för att helt enkelt skapa förutsättningar för vården, inte minst för personalen, att ta sig an pandemin. Det var ju de som fick ta den riktigt stora smällen.

Det har riktats tack från den här talarstolen till vårdpersonalen, och det kan vi fortsätta att göra. Det är fortfarande en hög belastning på många avdelningar på många håll runt om i Sverige.

Men det är klart att vi många gånger hade synpunkter på hur staten agerade eller inte agerade, ungefär på samma sätt som vi från den här talarstolen i denna kammare ofta har synpunkter på hur regionerna agerar eller inte agerar och vad de gör eller inte gör. Med respekt för våra olikheter och våra olika uppdrag är i alla fall min bild att Sveriges pandemi-hantering har varit långt ifrån perfekt; det ska erkännas.

Men i ärlighetens namn: Vad är perfekt? Det är alltid lätt att i efterhand stå och döma ut enskilda beslut eller göra analyser av historiska resultat. Min bild är att pandemin ska bedömas på den sista raden. Och den är inte skriven riktigt än, utan vi är fortfarande i en pandemi.

Fru talman! Sverige är ett av de länder i Europa som har den högsta vaccinationsgraden. Denna framgångssaga bygger enligt mig i hög grad på tillit. Tillit är kanske en av Sveriges viktigaste tillgångar. Den är viktigare än malmen, skogen och Spotify. Den tillit vi har i vårt samhälle är ett av våra absoluta kärnvärden. Det är viktigt att vi slår fast och värnar den tillit som finns för att vi ska kunna fortsätta när samhället utsätts för stora påfrestningar, till exempel en pandemi. Då är det tilliten som är det viktiga.

Pandemilagen är ett verktyg – ett verktyg att använda med förnuft. Det är något som jag tycker att regeringen har gjort hittills. Samtidigt är det viktigt, vilket också har sagts från den här talarstolen, att den lagstiftande församlingen har en kontroll och en dialog och att vi gör det här i samförstånd. Därför tycker jag att det är bra att det finns en gemensam hantering mellan alla partier och att vi står bakom det förslag som nu föreligger.

Jag yrkar bifall till förslaget och till reservation 5.

Anf. 9 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman och ledamoten Nicklas Attefjord! Jag håller helt med om att vi inte kan göra den slutliga bedömningen av pandemin än. Det kommer kanske att ta många år innan vi kan dra slutsatser.

Coronakommissionen har i och för sig redan lämnat sitt första delbetänkande, där de berättar att den allmänna smittspridningen, samhälls-

spridningen, gjorde att de äldre drabbades hårt. Den bedömningen har vi redan.

Men det ledamoten och vi diskuterar i dag är någonting annat, som jag berörde i mitt tal. Jag var väldigt kritisk till att regeringen i det ärende det nu handlar om inte sökte samsyn utan lämnade fram en proposition och sedan hoppades att den skulle gå igenom utan att man samtalar med riksdagens partier. Jag noterar att ledamoten i stället tycker att regeringen är bra på samsyn hela vägen.

Därför är jag tvungen att fråga: Anser ledamoten Nicklas Attefjord att regeringen har hanterat det ärende vi diskuterar i dag på ett klokt sätt? I en kris behöver man lyssna in varandra, hitta samsyn och hitta det där som är gemensamt i svåra lagar som berör en kris. Allt annat ska vi bråka om. Det gäller budget och mycket annat, och vi ska visa upp ideologiska skillnader. Men i en krissituation behöver man hitta samsyn.

Menar ledamoten faktiskt att regeringen har skött det här ärendet väl?

Anf. 10 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten Johansson frågar om jag tycker att regeringen har förankrat den här delen på ett bra sätt. Man får väl se helheten. Den ursprungliga lagstiftningen – nu pratar vi om en förlängning; det är det beslutet vi fattar här – var ändå väldigt väl förankrad, som jag uppfattade det. Den togs fram i ett samarbete där alla partier var involverade. Man lyssnade, och det gavs och togs.

Det vi nu har är en förlängning. Det hade säkert kunnat göras bättre, med den vändan en gång till. Jag är inte regering utan en del av regeringsunderlaget, men som regering får man ju kritik för att man är saktfärdig och för att man inte förankrar. Någonstans finns det två sidor av det myntet. Men jag tänker att det ju ändå fanns en samstämmighet kring lagen. Det fanns heller ingen stor kritik mot hur regeringen tillämpat lagen, i alla fall som jag uppfattade det. Uppenbarligen gjorde man då bedömningen att man kunde förlänga den utan att göra det här omfattande förankringsarbetet.

Anf. 11 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

I mitt anförande var jag väldigt tydlig: När vi gemensamt tog fram lagen julhelgen 2020 var det en bred förankring. Alla partier bidrog till hur den blev. Vi kunde då också fatta ett enigt beslut om själva lagen, även om det fanns några tillkännagivanden.

Den här gången var processen den att regeringen i våras ville lägga fram lagen igen för förlängning tidigt, innan vi visste läget. Då sa vi ganska samstämmigt: Nej, det går inte. Vi måste kunna följa läget innan vi bedömer hur länge den ska förlängas. Regeringen lyssnade då. Men sedan i augusti, när vi hade bestämt att vi först skulle mötas i augusti, prata om läget, få höra regeringens och myndighetens bedömning och sedan bestämma hur länge den skulle förlängas, gjorde inte regeringen det. Då skickade man fram propositionen utan att samtala med partierna.

Det är ganska fräckt att frånga en process vi varit överens om och dessutom skicka fram propositionen en vecka innan man kommer till utskottet för att samtala. Det visar liksom inte att man vill ha den här samsynen.

Prot. 2021/22:8
22 september

-----
*Fortsatt giltighet av
covid-19-lagen och
lagen om tillfälliga
smittskyddsåtgärder
på serveringsställen*

Nu har vi löst det ändå i utskottet så att vi får den kontrollstation riksdagen behöver. Men skälet för min replik var ju att ledamoten sa att regeringen är bra på samsyn, också i det här ärendet. Det tycker inte jag.

Anf. 12 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik:

Fru talman! Då får jag väl justera det jag sa. Eller inte justera, men det jag pratar om är pandemihanteringen i stort. Där tycker jag att opposition, regering och riksdag har hittat vägar att hantera stora och viktiga frågor som går rakt in i skinnet på alla medborgare i landet. Där är det viktigt att vi jobbar i samförstånd. Jag står fast vid det: På helheten har regeringen skött detta.

När det gäller den sista vändan med pandemilagen finns det uppenbarligen mer att önska. Det var väl synd att regeringen inte tog tillfället att i varje del i hanteringen av pandemin förankra viktig lagstiftning, även om det var gjort i ett tidigare skede.

Anf. 13 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Regeringen har föreslagit en förlängning av lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19, den så kallade covid-19-lagen, samt en förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen, även kallad serveringslagen. Båda upphör att gälla den 30 september 2021. Förslaget innebär att lagarna i stället ska gälla till utgången av januari 2022.

Det här är lagar som minst sagt är extraordinära och som innebär långtgående begränsningar av våra grundlagsskyddade fri- och rättigheter.

För Sverigedemokraterna är det helt centralt att rubbningar av fri- och rättighetsskyddet och maktbalansen mellan riksdag och regering inte får ske slentrianmässigt. De får inte heller riskera att permanentas i ett nytt normalläge. Vi anser därför att en förlängning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen inte ska vara längre än vad som är absolut nödvändigt. Därför har vi också valt att ta med skarpa förslag om att förkorta förlängningen av lagarnas giltighetstid i vår följdmotion.

Efter överläggningar i utskottet har dock samtliga partier, inklusive Sverigedemokraterna, glädjande nog enats om en alternativ lösning som går i den riktning som Sverigedemokraterna har efterfrågat. Den här typen av ingripande lagstiftning ska aldrig få normaliseras. Därför ser vi väldigt positivt på att samtliga partier har nått samförstånd i den här väldigt viktiga frågan.

Fru talman! Saker och ting börjar sakta men säkert gå tillbaka till det mer normala, vilket givetvis är väldigt efterlängtat. Folkhälsomyndigheten gör nu bedömningen att planen för avveckling av de restriktioner som infördes på grund av covid-19 kan fortsätta. Därför har myndigheten nu valt att rekommendera regeringen att ta nästa steg i den avvecklingen, som bland annat innebär att restriktionerna som varit gällande för exempelvis restaurangsektorn, och som även inneburit publikbegränsningar, ska tas bort eftersom de inte längre anses vara motiverade ur ett smittskydds-perspektiv.

Sverigedemokraterna lägger stor vikt vid att Sveriges beredskap inför en eventuell ny våg fortsatt måste vara hög. Smittan finns kvar, och delta-

varianten av covid-19 kommer enligt Folkhälsomyndigheten att dominera helt i Sverige under de kommande månaderna.

Glädjande nog kan vi se att vaccinationstakten i vårt land generellt sett är hög. Däremot är vaccinationstäckningen ojämlig och skiljer sig mellan olika grupper. Vi kan exempelvis se att vaccinationstäckningen är mycket lägre bland utrikes födda, yngre och personer som bor i utsatta områden. Det finns också skillnader mellan män och kvinnor, där kvinnor i högre grad än män väljer att vaccinera sig.

Det viktigaste skyddet mot covid-19 är att så många som möjligt i vårt samhälle faktiskt vaccinerar sig. Av den anledningen menar vi att det är avgörande att vi kan nå ut till ovaccinerade grupper genom särskilda insatser. Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner har nyligen presenterat en tilläggsöverenskommelse om insatser för ökad vaccinationstäckning, vilket är bra och helt nödvändigt.

Sverigedemokraterna är glada över att frågan om vaccinationstäckning, som vi lyfte i vår följdmotion, kunde resultera i ett tillkännagivande. Det är viktigt att vi kan säkerställa en god beredskap inför det faktum att ytterligare åtgärder kan komma att bli aktuella, detta för att vi ska uppnå en hög vaccinationstäckning i alla grupper.

Fru talman! Frågan om ekonomisk ersättning till verksamheter som drabbas av regeringens föreskrifter som meddelas med stöd av lagarna vi i dag debatterar är fortsatt en viktig fråga. Trots det faktum att riksdagen redan har lämnat ett tillkännagivande till regeringen när det gäller just frågan om ekonomisk ersättning kan vi konstatera att reglerna fortfarande är vaga. Vi delar därför uppfattningen att regeringen inte har lyckats ge tillräckliga skäl för att inte förtydliga rätten till ersättning. Därför kvarstår problembeskrivningen. Vi ser också att det nu finns behov av att lyfta frågan genom ytterligare ett tillkännagivande för att markera vikten av tydlighet i den här frågan.

Coronapandemin är inte över, och det epidemiologiska läget kan komma att förändras. En förlängning av giltighetstiden innebär fortsatt möjlighet för regeringen att återinföra restriktioner. Därför måste också regeringen kunna leverera den tydlighet som efterfrågas när det gäller ekonomisk kompensation till verksamheter som kan komma att drabbas.

Framtiden ser onekligen ljus ut. Samtidigt har den här pandemin lärt oss att inte ta något för givet. Därför är det viktigt att vi inte fattar förhastade beslut eller beslut som grundar sig i antaganden. Av den anledningen står Sverigedemokraterna bakom utskottets samtliga förslag till tillkännagivanden, som vi menar är både väl avvägda och nödvändiga för en bättre hantering av de aktuella lagarna.

Anf. 14 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Jag ska inte hålla ett anförande utan bara göra en rättelse.

Jag vill be om ursäkt för att jag yrkade bifall till fel reservation i mitt anförande tidigare. Det är reservation nummer 5 jag vill yrka bifall till och inte reservation nummer 6. Nummer 5 är alltså den reservation som jag vill yrka bifall till. Det var enbart det.

Anf. 15 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Ledamoten har här i dag i sitt anförande beskrivit på vilket sätt som regeringen har arbetat under denna pandemi. Jag konstaterade i

Prot. 2021/22:8
22 september

-----

*Fortsatt giltighet av
covid-19-lagen och
lagen om tillfälliga
smittskyddsåtgärder
på serveringsställen*

mitt anförande att Sverige har varit väldigt sent på i stort sett varenda punkt i den här pandemin. Det har handlat om testning, det har handlat om smittspårning och det har inte minst handlat om när vi stängde våra äldreboenden.

Precis som tidigare har nämnts har hittills *ett* betänkande från Coronakommissionen påpekat just detta om äldreomsorgen. Det är mycket allvarliga påpekanden där Coronakommissionen har just understrukt vikten av att en regering leder landet i kris.

Mot bakgrund av att vi har sett effekter av den sena hanteringen från regeringens sida som har lett till att vi har fått en ökad smittspridning som vi inte skulle ha behövt få vill jag fråga ledamoten om ledamoten är nöjd med regeringens hantering av detta.

Det är inte ofta man som moderat får lyfta fram en annan socialdemokratisk regering. Men det har varit väldigt tydligt under den här pandemin att det är stor skillnad mellan en socialdemokratiskt ledd regering i Danmark och en socialdemokratiskt ledd regering i Sverige.

Min fråga till Mikael Dahlqvist är: Hur mycket hade vi egentligen kunnat göra mycket bättre under den här tiden?

Anf. 16 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Camilla Waltersson Grönvall!

Ledamoten frågar mig om jag är nöjd med coronahanteringen. Jag konstaterar att Camilla Waltersson Grönvall i sitt anförande var oerhört kritisk till hur regeringen har agerat under den här pandemikrisen. Lite ödmjukhet vore kanske på sin plats. Det är väldigt enkelt att med facit i hand ha synpunkter.

Betänk att det här är ett virus som ingen av oss hade erfarenhet av. Det är ett virus som fortfarande beter sig lömskt och konstigt. Jag tycker att regeringen har gjort det som vi har som tradition att göra i vårt land och lyssnat på experter och på våra expertmyndigheter – man har haft lite is i magen och analyserat för att inte göra misstag.

Sedan konstaterar jag naturligtvis också, fru talman, att vi, regeringen, inte har gjort allt rätt. Men ledamoten Camilla Waltersson Grönvall får också komma ihåg att en stor del av ansvaret faller på regionerna, och i många av regionerna styr faktiskt ledamotens parti, till exempel när det gäller det här med äldreomsorgen. Jag konstaterar också att regeringen före pandemin började ta fram underlag för en ny krishantering i Sverige.

Det här med delat huvudmannskap har under pandemin varit en svårighet.

Anf. 17 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Ödmjukhet räddar inte människoliv. Is i magen räddar inte människoliv. Att skylla på andra räddar definitivt inte människoliv. Det väcker inte heller respekt.

Är det någonting som vi som medborgare i Sverige har fått ta del av under den här tiden är det att regeringen och regeringsföreträdarna alltid skyller på andra. Jag tycker att det är en av de mest anmärkningsvärda delarna av den här pandemin. Vi har haft en regering som har suttit i baksätet, gömt sig bakom sina myndigheter och framför allt alltid skyllt på andra. Det må vara regioner, det må vara kommuner och det må vara

mycket annat, men man har inte tagit det ansvar som faktiskt faller på en regering i en kris.

Hur kan jag då säga detta? Jo, det finns fullt med regeringar runt omkring oss att titta på. Jag nämnde tidigare bland annat Erna Solbergs regering, som liksom Sverige saknade en lag för civila kriser men som i april förra året hade en sådan på plats. Det vi fick ta del av var ett, milt uttryckt, taffligt agerande som ledde till en lag som gällde i tre månader och som aldrig användes. Det skylldes man också på oppositionen för.

Nej, fru talman, jag tror att Mikael Dahlgvist behöver se över igen vad hans regering har gjort. Och jag skulle återigen vilja vända frågan tillbaka: Har det inte funnits stora brister i den här hanteringen?

(Applåder)

Anf. 18 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket för din fråga, Camilla Waltersson Grönvall!

Det här har varit och är fortfarande en extraordinär händelse som har påverkat Sverige och världen extremt. Nej, jag tycker inte att regeringen har agerat felaktigt. Jag tycker att regeringen utifrån de kunskaper man har haft i varje moment har agerat utifrån vad våra expertmyndigheter och så vidare har föreslagit.

Fru talman! Jag tycker inte att vi som politiker och lekmän ska gå in i vissa detaljer. Du hänvisar till vårt kära grannland Norge, Camilla Waltersson Grönvall, och till Danmark. Låt oss se vad som händer när coronan är över. Jag tycker att vi har haft en fin tradition här i Sverige under alla år, och det är ett gott samarbete med våra myndigheter.

Jag tycker alltså ändå med facit i hand att man utifrån den kunskap man hade då vidtog de åtgärder som behövde vidtas.

Sedan konstaterar jag också att det är klart att om man hade haft den här erfarenheten i dag skulle man ha tittat på krishantering tidigare och på det här med huvudmannafrågan vid kris och vad som är regioners och vad som är statens ansvar.

Jag tycker ändå, ödmjukt och utifrån det som har skett, att man har gjort det som man har haft möjlighet att göra.

Anf. 19 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner samtliga ledamöter om att vi alltid talar via talmannen och inte talar till ledamoten i den andra talarstolen. Vi använder alltså inte ”du” och ”din” eller liknande.

Anf. 20 LINDA MODIG (C) replik:

Fru talman! När man läser propositionen som ligger till grund för dagens debatt funderar man på vilka slutsatser regeringen har dragit av vårens granskning i konstitutionsutskottet. När jag under debattens gång hör Mikael Dahlgvist och hans kollega Nicklas Attefjord tala i rosenskimrande ordalag om regeringens pandemihantering måste jag återkomma med vissa frågor till Mikael Dahlgvist.

Jag och Centerpartiet påstår att regeringen inte har dragit några lärdomar av KU:s granskning. I alla fall framgår det inte av propositionen. Under KU-utfrågningarna hänvisade statsråden notoriskt till Folkhälsomyn-

Prot. 2021/22:8
22 september

-----

*Fortsatt giltighet av
covid-19-lagen och
lagen om tillfälliga
smittskyddsåtgärder
på serveringsställen*

digheten i stället för att redogöra för sina egna överväganden och sammanvägda bedömningar.

Folkhälsomyndigheten saknar helt uppdrag i formell mening att beakta medborgerliga fri- och rättigheter i sina avvägningar. De grundas enbart på epidemiologi.

Den svenska förvaltningsmodellen bygger på att regeringen tar det övergripande ansvaret. Som det står i grundlagen: "Regeringen styr riket." Därmed gör man sammanvägda bedömningar utifrån en helhetsbild för att sammanfoga olika perspektiv och intressen, i synnerhet när svårförenliga intressen står mot varandra. Det ansvaret kan aldrig delegeras till myndigheterna. Därför är det anmärkningsvärt att regeringen uppvisar en sådan brist på analys och utvärdering när extraordinär lagstiftning inte bara introduceras utan nu också förlängs.

Jag vill därför fråga Mikael Dahlqvist vad han och Socialdemokraterna i Sveriges riksdag anser om regeringens styrning av riket och huruvida regeringen har suttit i förarsätet eller suttit i baksätet och låtit Folkhälsomyndigheten hålla i ratten.

Anf. 21 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Linda Modig, för din fråga!

Fru talman! Jag får synpunkter på hur regeringen har agerat och skött pandemin. Som jag sa i mitt förra replikskifte är det en oerhört svår situation som regeringen och Sverige har gått igenom. Vi hade ingen erfarenhet. Vi hade ingen bild av vad som skulle ske.

Jag tycker att Linda Modig borde anse att det är en bra tradition vi har i vårt land att ha god samverkan med våra myndigheter, lyssna in experter och analysera. Eller tycker du, Linda, att vi som politiker ska politisera den här frågan? Jag tycker inte det.

Utifrån den lägesbild man hade då och har nu tycker jag ändå att regeringen har agerat på ett sätt som är acceptabelt.

Anf. 22 LINDA MODIG (C) replik:

Fru talman! Mikael Dahlqvist har helt missat målet. Jag har inte diskuterat hur regeringen har skött pandemin. Jag diskuterar konstitutionsutskottets konstitutionella granskning av pandemin.

Coronakommissionen kommer inom kort, den 31 oktober, att återkomma med ett nytt betänkande. Bäva månede vi lagstiftare och beslutsfattare om vi ska dra slutsatser av det första betänkandet den levererade!

Mikael Dahlqvist talar om att vi har en god tradition av samverkan mellan myndigheter och regering. Det är sant. Men det fina är att vi har en grundlag, en regeringsform, att stå på som innebär att regeringen styr riket. Man kan inte hantera fri- och rättighetsfrågor genom att dumpa dem på en myndighet och hoppas att den ska bry sig om religionsfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten och föreningsfriheten. Så hanterar inte en värdig regering grundläggande fri- och rättigheter, inte ens när det är kris-tid.

Anf. 23 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Nej, ledamoten Linda Modig, jag har inte missat målet.

Det jag menade, fru talman, var vilket samarbetsätt vi har mellan myndigheter och regering i det här fallet. Det är samma sak där: Regeringen

tar in synpunkter från sina juridiska experter när man utformar en ny proposition. Man skickar den enligt beredningsordningen till Lagrådet, på remiss och så vidare.

Sedan är det här en oerhört svår fråga, och jag har respekt för det. Den balanserar mellan våra grundlagsskyddade mänskliga rättigheter kontra att rädda liv och hälsa. Jag utgår från att regeringen, fru talman, har gjort de bedömningar och avvägningar som man ansåg nödvändiga för att kunna gå fram med lagstiftning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 6.)

§ 4 Genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU5
Genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten
föredrogs.

Anf. 24 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Centerpartiet har lagt fram ett så kallat utskottsinitiativ i riksdagens miljö- och jordbruksutskott om genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten. Vi socialdemokrater yrkar avslag på utskottsinitiativet och på förslaget i betänkande MJU5 och bifall till reservation nummer 1.

Syftet med utskottsinitiativ i riksdagen är att rätta till mindre saker i regeringens arbete eller att ha en mycket bred majoritet för att göra något som det finns tidsnöd kring. Inget, fru talman, inget av detta ryms i Centerpartiets utskottsinitiativ, och det spår på den våg av utskottsinitiativ som vi just nu bevittnar i Sveriges riksdag.

All lagstiftning bör genomgå samma högkvalitativa beredning och remissbehandling. Missbrukar man användningen av utskottsinitiativ finns det en uppenbar risk att viss lagstiftning genomförs summariskt och utan beredning.

Jag förstår att det i utskottsinitiativen finns lust och vilja hos enskilda ledamöter och partier att framställa sig i lite bättre dager. Men långsiktigt, fru talman, undergräver det här allmänhetens förtroende och tilltro till lagstiftningen. Redan för ett halvt sekel sedan fastslog riksdagens konstitutionsutskott för första gången att utskottsinitiativ ska användas med varsamhet. Dessutom bör politisk enighet eftersträvas.

Tyvär var det inte oväntat att vi kunde följa Centerpartiets framlagda utskottsinitiativ i medier och på digitala plattformar innan vi i riksdagens miljö- och jordbruksutskott fått chansen att jobba med frågan. Här bröts även en annan viktig praxis: att vi i våra utskott väntar med att göra diverse utspel innan utskottet har fastställt vad vi vill. Detta är såklart för att respektera demokratin, delaktighet, frågornas vikt och berörda intressenter såsom folkviljan.

Flera frågor i detta utskottsinitiativ berör inte heller miljö- och jordbruksutskottets primära ansvarsområde. Riksdagens näringsutskott hanterar Sveriges elproduktion och energislag, inklusive vattenkraft, som främst varit i fokus i detta utskottsinitiativ. Därtill hanterar riksdagens civilutskott en stor del av vår vattenlagstiftning.

Prot. 2021/22:8
22 september

-----
*Fortsatt giltighet av
covid-19-lagen och
lagen om tillfälliga
smittskyddsåtgärder på
serveringsställen*

*Genomförandet av
EU:s ramdirektiv
för vatten*

Fru talman! EU:s ramdirektiv för vatten är bred, djup och relativt komplicerad materia, som fastställdes för första gången år 2000 och antogs i svensk lagstiftning år 2004. Syftet är att bevara och förbättra vattenmiljön i grund- och ytvatten. I direktivet motiveras att vatten inte är en vara vilken som helst utan ett arv som ska skyddas, försvaras och behandlas som ett sådant.

Trycket på vattenresurserna ökar ständigt, med större efterfrågan på vatten av god kvalitet för alla våra samhällssyften. Genom direktivet ställs krav på EU:s länder att forma en förvaltning av sina vatten för att minska föroreningar, främja hållbarhet och förbättra ekosystem som är beroende av vatten. Grunden i vattendirektivet är att vattenkvaliteten inte får försämrans.

Av Sveriges 16 miljökvalitetsmål handlar hälften på ett eller annat sätt om våra vatten. Dessa mål har vi, eller har vi åtminstone haft, bred uppslutning bakom i Sveriges riksdag. Många av målen rymmer ofta målkonflikter, och vattenanvändningen är en central fråga för till exempel vår livsmedelsstrategi och vår energiproduktion och de av riksdagen fastställda miljömålen, som ska harmoniera.

Fru talman! Huvuddelen av de sjöar och vattendrag som finns i Sverige, cirka 60 procent, når inte den kvalitet vi vill ha. Det vill säga att dessa inte har en god ekologisk status enligt bedömningen av läget för växt- och djurarter.

Antal vattenförekomster i Sverige är kring 27 500. Sverige är EU:s tredje största land. Sverige är vattenrikt och EU:s enskilt sjörikaste land – över 20 procent av EU:s vattenförekomster och nästan 40 procent av EU:s sjöar finns här i Sverige.

Fru talman! Många arbeten i Sverige, såsom statliga offentliga utredningar, har berört vatten, vattnets förvaltning och dess organisation. Vi socialdemokrater anser, precis som regeringen, att löpande avvägningar mellan effekter på miljö och samhällsmål är viktiga i arbetet med vattenförvaltningen. Gemensamt för samtliga åtgärder är att de ska bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten uppfylls.

Enligt vattendirektivet får medlemsstater även klassa vatten som kraftigt modifierat och utnyttja möjligheter att besluta om mindre stränga krav. Detta har genomförts i svensk vattenförvaltning.

I syfte att se över och belysa hela den nuvarande organisationen av vattenförvaltningen tillsatte regeringen även en utredning, vars betänkande just nu bereds i Regeringskansliet.

Energiöverenskommelsen utgör en gemensam politisk färdplan för en kontrollerad övergång till ett helt förnybart elsystem. När det gäller vattenkraft innebär överenskommelsen bland annat att Sverige ska leva upp till EU-rätten och dess krav på vattenverksamhet. Regeländringarna gällande miljöanpassning av vattenkraft trädde i kraft den 1 januari 2019. Sedan dess ska vattenförvaltningen fullt ut använda alla möjligheter som EU-rätten ger avseende undantag och förklarande av vatten som kraftigt modifierade samt utnyttja möjligheter att besluta om mindre stränga krav.

Det är vattenmyndigheternas ansvar att ta fram åtgärdsprogram för Sveriges fem vattendistrikt. Regeringen har även haft möjlighet att pröva åtgärdsprogrammen. Resultatet av pågående beredningsprocesser bör alltså inte föregripas av ett utskottsinitiativ. Det är högst rimligt att regeringen prövar åtgärdsprogrammen i god ordning och efter synpunkter från remiss-

instanser. Med en regeringsprövning kan hänsyn tas till politiska strategier, som exempelvis energiöverenskommelsen och livsmedelsstrategin.

Vår utbyggda vattenkraft är fundamental för vårt energisystem. Det pågår ett arbete med att modernisera miljövillkoren och effektivisera tillståndsprocesser kopplade till vattenkraft. I ett annat tillkännagivande från riksdagen till regeringen så sent som förra året framhålls det fortsatta arbetet med att reformera vattenlagstiftningen och vattenförvaltningen. Det behöver vara inriktat på att värna den småskaliga vattenkraften, minska regelkrånglet och respektera äganderätten samt på effektiva miljöåtgärder till rimliga kostnader. Regeringen har vidtagit många åtgärder med anledning av tillkännagivandet från i fjol. Arbetet fortgår.

Direktivet kräver inte en stängning av vattenkraftverk, utan undersökning och anpassning om den negativa påverkan är betydande. Miljöanpassningar och bidrag till energiförsörjningen ska beaktas.

Vattenkraftens miljöfond har till syfte att förena produktion av vattenkraftsel med moderna miljökrav. Miljöfonden förvaltar 10 miljarder kronor för att kunna finansiera miljöåtgärder. Detta följer den nationella omprövningen av vattenkraft, med största möjliga nytta för såväl miljön som den nationella tillgången på el. Ägare till vattenkraftverk kan ansöka om pengar för att utreda, anpassa och modernisera sina vattenkraftverk i enlighet med miljölagstiftningen.

Fru talman! Det utbredda missbruket och det nya träsket av utskottsinitiativ riskerar tydligt att ge oss sämre lagtexter. Detta urholkar allmänhetens förtroende för lagstiftningsprocessen. Vår ordinarie väg och den fastslagna ordningen med beredningsprocess har tjänat Sverige väl, och någon annan lagstiftningsprocess bör vi inte använda oss av i Sverige.

Vi socialdemokrater vill se genomarbetade och avvägda förslag och arbete för fler jobb, för klimatställningen, för hållbara vattendrag och för smart energi och livsmedelsproduktion. Vi socialdemokrater vill se levande sjöar och vattendrag. Sjöar och vattendrag ska kunna vara friska och existera parallellt med skogsbruk, jordbruk, industrier och vattenkraftverk.

Det är viktigt att alla vi som använder mark och vatten gör det på ett hållbart sätt. Mot detta kan vi kontrastera förslaget från Centerpartiet, som är undermåligt och forcerat, tar tid från annat viktigt arbete, bryter mot praxis och tyvärr förmodligen inte kommer att ge någon effekt alls.

Jag yrkar återigen avslag på utskottets förslag i betänkandet och bifall till reservation nummer 1.

Anf. 25 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! När man som ny riksdagsledamot får göra sin debut i kammaren, vad kan vara mer passande än att tala om vattnet? Vad kan vara viktigare än vattnet, livets vatten? Utan det skulle vi inte vara här. Därför börjar jag med att yrka avslag på detta utskottsinitiativ och bifall till reservation nummer 2.

Vattnet är allt vi har; vi har inget annat. Utan vattnet finns vi inte. Jag blir lätt lite existentiell när jag funderar på och påminner mig om vattnets betydelse för vårt liv. Vattnet är en fantastisk resurs som måste nyttjas långsiktigt och hållbart och förvaltas ansvarsfullt. Något annat vore otänkbart. Och jag vet att vi alla håller med om detta och inte tycker något annat utan kan stämma in i en rungande hyllningskör till vårt vatten.

Prot. 2021/22:8
22 september

-----
*Genomförandet av
EU:s ramdirektiv
för vatten*

Därför, fru talman, blev jag bekymrad och förbryllad när jag som ny ledamot i miljö- och jordbruksutskottet, där vattnet värderas så högt, läste detta utskottsinitiativ. Nu vill man i stället undanta åtgärder från att skydda vårt livsviktiga vatten, det vatten jag nyss drack här.

Miljösituationen för haven, sjöarna och vattendragen är kritisk på grund av utsläppen, övergödningen och exploateringen. Om allt vore frid och fröjd hade vi inte behövt ramdirektivet för vattnet. Om vi redan hade kommit i hamn med målen om god status för våra svenska vatten hade det inte behövts. Men nu behöver vi det. Det handlar inte enbart om ett mål, utan när vi har nått målet ska vi också skydda och bevara vattnets kvalitet. Detta kommer framöver att vara en oerhört viktig kamp att utkämpa.

Därför har jag, fru talman, försökt att förstå detta utskottsinitiativ. Jag har läst och läst, och jag har svårt att greppa att man inte skulle vilja vårt vatten väl.

Och ja, ingen regel utan undantag. Det finns utrymme för undantag. Det finns möjligheter för vattenmyndigheterna att göra undantag i form av förlängd tidsfrist eller mindre stränga krav. Men här upplever jag det som att man med utskottsinitiativet i stället för att dra sig mot målet vill dra sig mot ytterkanten, komma så nära den som möjligt och tänja tills man nästan ramlar i sjön, bokstavligen. Även om ett undantag görs får det inte försämrade vattnet. Vi ska inte tänja på gränserna – vi ska sträva mot ett mål som vi har satt upp.

Själv har jag funderat över hur omständlig och dyr varje undantagsprocess är. Det är inte detta som vårt land ska bli känt för i EU. Vi ska inte bli kända för undantag från skyldigheten att bevara och skydda vårt vatten. I vårt land, med alla fantastiska sjöar och vår fantastiska allemansrätt, ska vi inte bli Europamästare på undantag från vattendirektivet. Vi behöver i stället vänja oss vid hårdare krav. Det har vi inte varit vana vid innan. Det är nytt för oss.

Det är inte konstigare än så. Utan tydliga mål och krav når vi inte förbättring. Och ja, det kostar att förändra och förbättra. Det kommer vi aldrig ifrån. Problemet blir då att vi inte är villiga att betala kostnaderna. Då undrar jag: Har vi tappat förståelsen för värdet av vatten när vi hela tiden vill göra undantag?

Tack och lov finns det stöd att söka för 85 procent av kostnaden. Okej, det är inte 100 procent, men det är nära. 95 procent av produktionsbortfallet är mycket nära 100 procent.

Jag, en bondpojke uppväxt i Smålands skogar, har stort hjärta för små aktörer. Deras arbete är näst intill ideellt och en hård kamp. Jag kan förstå att man tänker på dessa mindre aktörer i utskottsinitiativet, men det borde vändas till att kämpa för mer stöd och bidrag för att hjälpa de små aktörerna att bli bättre bättre i stället för att göra fler undantag när det gäller att förbättra vårt vatten.

För att nå vårt mål om bättre vatten krävs att vi politiker motiverar och inspirerar. Det är kostsamt, och det är ett hårt arbete att nå målen. I vårt samhälle upplever vi vilja och förståelse. Man vill ställa om och bli bättre. De som jag lever nära – människor som sysslar med jord-, skogs- och vattenbruk – förstår detta. Människorna i vårt land vet i dag att detta är viktigt. Vi ska hjälpa dem.

Det krävs mer, inte mindre. Det krävs kraftfullare åtgärder, inte svagare. Det är avgörande. Utskottsinitiativet sänker ribban. Jag tror faktiskt

att även Centerpartiet hellre skulle vilja vara med och slå Europarekord i bästa sjöar och vattendrag i stället.

Anf. 26 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! I riksdagsårets första debatt passar vi på att tänka tillbaka lite grann på sommaren. Under sommaren fick vi en IPCC-rapport om klimatet som visade att de extremväder vi ser är tecken på klimatförändringarna. Och extremväder i form av kraftiga regn, värmeböljor och torrperioder skapar stora utmaningar för vattenförsörjningen i vårt land, och inte bara i Sverige utan i hela världen.

Att genomföra ramdirektivet för vatten fullt ut kommer därför att bli allt viktigare. Mer nederbörd och ökad avrinning leder till ökat läckage och transporter av miljögifter och övergödande ämnen såväl från jordbruksmark som från våra städer och samhällen.

I debatten ställs ofta klimat mot miljö. Men jag vill ändå så här inledningsvis slå fast att vi inte klarar klimatomställningen bättre om vi också förstör vårt vatten.

Centerpartiet hämtar stöd ända från yttersta högerkanten för att försämra vattenstatusen i sjöar och vattendrag i Sverige. Det är faktiskt fler och inte färre åtgärder som behövs för att vi ska klara våra sötvattensresurser i framtiden.

Vi politiker i Sveriges riksdag måste stå upp för miljökvalitetsnormerna. Vi måste stå upp för Miljösverige, som vi i Sveriges riksdag har byggt upp för att just skydda en av de viktigaste ekosystemtjänsterna: rent vatten.

Fru talman! Precis som Markus Selin blev jag oerhört förvånad när Centerpartiet kom med sitt utskottsinitiativ i slutet av våren. Låt mig säga att hela hanteringen av det här ärendet har varit dålig. Huvuddelen av frågorna borde egentligen ha hanterats av andra utskott än miljö- och jordbruksutskottet.

Samtidigt vill jag ändå lägga till att jag för egen del har lärt mig mycket om nya frågor, och det är ju också positivt i någon mening. Vi som jobbar för att förbättra miljön kommer också att få mer jobb. Vi får jobba ännu hårdare när sådana här initiativ kommer.

Jag var också förvånad över att man ville driva igenom detta utskottsinitiativ väldigt snabbt före sommaren. Det var dock flera dåliga formuleringar som man i ett väldigt sent skede ändrade i det ursprungliga utskottsinitiativet, och det ledde till att vi fick skjuta upp beredningen till efter sommaren. På sätt och vis var det positivt för mig, för jag fick möjlighet att besöka småskaliga vattenkraftsproducenter som har hand om kulturhistoriskt värdefulla miljöer men också älvsträckor som är mycket värdefulla för den ekologiska statusen. Det är ingen lätt avvägning mellan miljö- och vattenkraven och de krav som finns när det gäller fortsatt elproduktion i små vattenkraftverk. För mig blev det väldigt tydligt att det finns kompetens både hos producenterna själva, hos vattenmyndigheterna, hos länsstyrelserna och hos alla de aktörer som ska göra bedömningarna i varje enskilt fall. Det är jag väldigt trygg med.

Myndigheter, forskare och företrädare som vi i miljö- och jordbruksutskottet har träffat har varit oerhört tydliga med fakta. På vissa områden skulle jag vilja säga att utskottsinitiativet snarare bygger på alternativa fakta än på de fakta som vi ser har kommit fram.

Prot. 2021/22:8
22 september

-----
*Genomförandet av
EU:s ramdirektiv
för vatten*

EU:s vattendirektiv kom för 20 år sedan, och 2004 fattade vi i riksdagen beslut om att införa det. Om sex eller sju år ska hela direktivet vara infört, och man kan fråga sig: Vad har vi gjort under de 20 åren som har varit alldeles för lite? Vi har nu mycket kort tid på oss att klara av EU:s miljölagsstiftning. Då måste vi öka takten och inte sätta krokben för den utveckling som vi har satt igång.

Vatten är inte vilken vara som helst utan ett arv som vi måste skydda, försvara och behandla. Trycket på vattenresurserna i hela EU har ständigt ökat. För svensk del har vi varit ganska trygga med att vi har haft väldigt mycket vatten. Men under de senaste åren har vi i och med klimatförändringarna fått se en stor skillnad, där vi får långa perioder av torka och brist på vatten i många områden. Men vi har också mycket stora problem med miljöföroreningar.

Fru talman! Jag vill ta upp några exempel för att visa att den biologiska mångfalden i sötvatten är allvarligt hotad.

Globalt sett har sötvattensarterna minskat med 80 procent sedan 1970, och en tredjedel av alla sötvattensfiskar i Sverige är rödlistade. Vi har haft lokala laxstammar i många vattendrag tidigare. I dag återstår mindre än hälften av dem. Vi har akut hotade arter, bland annat ålen.

När vi i andra debatter här i riksdagens kammare har diskuterat ålens överlevnad har vi i Miljöpartiet alltid lyft fram att vi vill stoppa ålfisket. Då brukar vi få höra från Centerpartiet: Nej, det är vattenkraften som är ett problem. Men i dag kommer Centerpartiet med ett förslag där man inte vill vidta åtgärder i älvar och vattendrag för att kunna rädda ålen från de skador som vattenkraften står för.

Detta är falsk matematik för mig. Jag tycker att Centerpartiet måste bestämma sig för om man vill vara ett parti som faktiskt uttryckligen vill utrota arter.

Fru talman! Jag använde ett begrepp, alternativa fakta, som jag naturligtvis måste belägga i mitt anförande. Jag kan se att SGU, som är en av våra myndigheter som har ansvar för grundvattnet, tar upp att det när en grundvattenförekomst förorenas tar mycket lång tid innan vattnet återhämtar sig och kvaliteten förbättras. De pekar på att dricksvattenförsörjningen kan slås ut under decennier om en förorening inträffar.

Ett av de förslag som Centerpartiet lyfter fram handlar om att man vill göra det enklare att förorena i jordbruksområden där det förekommer intensivt jordbruk. Men det är just i de jordbruksområdena som vi har de största lantbrukarna. Där finns också de mest kraftfulla ekonomierna i lantbruket. Det är där åtgärderna skulle kunna vara som starkast när det gäller att skydda vårt vatten. Nu ser vi däremot att vi får större problem med ökade rests substanser från bekämpningsmedel i vattenområden i våra jordbrukslandskap.

En annan fråga handlar om kraftigt modifierade vattenförekomster. Där pekar SLU:s institution för akvatiska resurser, SLU Aqua, på att utskottsinitiativets text är för generaliserad. De menar att kraftigt modifierade vattenförekomster är vatten som fått väsentligt ändrad fysisk karaktär till följd av en mänsklig verksamhet med stor samhällsnytta. Alltså bör det här begreppet, kraftigt modifierade vatten, inte kunna tillämpas generellt på produktiva jordbruksområden eller miljöer med höga kulturvärden. Det skriver de i sitt underlag till miljö- och jordbruksutskottet.

En bedömning av faktisk modifiering av vattenförekomsten måste vara en förutsättning, skriver de. De skriver också att begreppet kraftigt modifierade vatten inte är avsett som en möjlighet att undslippa att nå god ekologisk status. Det är alltså viktigt att det inte framstår som det i den text som vi har framför oss och som vi ska ta beslut om här i riksdagen i dag. Men tyvärr gör det precis det.

Fru talman! Vi vet att Centerpartiet vill genomföra vattendirektivet för att de fem åtgärdsprogram som vattenmyndigheterna nyligen har presenterat inte ska få fastställas i den form som det är föreslaget. Det innebär nämligen mångmiljardbelopp för bland annat jordbrukare och vattenkraftsägare. Men precis som min kollega från Liberalerna på ett förtjänstfullt sätt lyfte fram finns det faktiskt instrument från samhället så att man i mycket hög utsträckning kan vara med och bekosta detta. Vi har vattenfonderna och landsbygdsprogrammet, som hjälper lantbruket att göra alla insatser som behövs för att vi ska få ett rent vatten i framtiden.

Fru talman! Jag ber om ursäkt för att jag har dragit över den anmälda talartiden. Jag yrkar bifall till reservation nummer 1.

Anf. 27 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! När vi nu fortsätter debattera det svenska genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten vill jag nämna att vi har ett digert kunskapsinhämtande bakom oss. Det har visat på den breda ansats som krävs för att förstå hur mångbottnat direktivet är och hur många viktiga verksamheter som är direkt eller indirekt berörda av direktivet. Den kunskapsresa vi har gjort visar också på vikten av helhetssyn mellan utskott. Det är en övning som vi har alltför sällan, vill jag hävda.

De inspel vi har fått från olika myndigheter visar dessvärre på att samsynen dem emellan brister. En ökad politisk tydlighet efterlyses när det gäller hur vattenförvaltningen bör vara organiserad. Det är en fråga som tas upp i en utredning, som dessvärre har legat på regeringens bord i snart två år. Det är olyckligt, för detta är som sagt efterfrågat.

Genomförandet av vattendirektivet hittills visar också lite på den svenska Bror Duktig-mentaliteten, när vi i jämförelse med andra EU-länder inte utnyttjar eller använder de undantag som EU-rätten faktiskt ger. Självklart ska vi ha ambitiösa åtgärdsprogram för att kunna säkerställa en god vattenmiljö, men det är också viktigt att vi väljer en ambitionsnivå som är bättre anpassad till våra förutsättningar vid genomförandet. Det innebär inte att kvaliteten på svenskt vatten ska sänkas men att åtgärder som gör störst nytta i relation till miljö och samhällsekonomi ska prioriteras. Det är faktiskt också något som lagen föreskriver, nämligen att åtgärdsprogrammets konsekvenser ska bedömas ur såväl ekonomiskt som miljömässigt hänseende. Här finns ganska mycket att önska, och nu är det fjärde gången som åtgärdsprogram läggs fram. Men vad har vi lärt oss?

Om vi ska träffa rätt ställer det stora krav på lokal kännedom. Men det var en sak som framstod ganska klart i samband med våra hearings: Lokala bedömningar hade förvisso varit önskvärda. Men de låter sig inte riktigt göras, för man saknar data. Miljöövervakningen brister. Data brister. Även den regionala kompetensen nämndes från SMHI.

Detta förvånar. Vi moderater tycker att det borde vara ganska lätt att åtgärda. Det handlar om att faktiskt samverka och dela data. Det är också viktigt för att öka tilliten till och transparensen i bedömningarna att dessa

fakta kommer fram. Det är nämligen otvetydigt så att genomförandet av de planerade åtgärdsprogrammen kostar. Det är också skälet till att några kommuner har begärt att regeringen ska pröva åtgärdsprogrammet. De påpekar att nuvarande förslag innebär stora kostnadsökningar när det gäller va-systemen. Det handlar om vattenkraften men också om lantbruket. Riksantikvarieämbetet liksom kulturutskottet har också framhållit att förslaget kommer att få stora konsekvenser för kulturmiljöer, där tusentals dammar ska anpassas till de nya miljökraven.

De menar därför, i likhet med utskottsinitiativets punkt 2, att de här åtgärdsprogrammen måste ta hänsyn till alla nyttor. De ska göra tillgängliga undantag och tillämpa mindre stränga krav till exempel i miljöer med höga kulturvärden, produktiva jordbruksområden och vattenförekomster. Annars riskerar kraftverk helt enkelt att avvecklas eller att inte kunna få effektiviserats och höja sin reglerkraft.

Sett till jordbruket har vattenmyndigheterna uppskattat att kostnaderna för övergödningsåtgärderna kommer att uppgå till 3 600 miljoner kronor nästkommande period. Pengar kommer inte från himlen – lantbruket ska bekosta en dryg tredjedel på egen hand medan resterande ska kunna täckas upp av ersättningssystem. Det beror dock på hur mycket pengar som pumpas in i ersättningssystemen, och det beror också på hur pass trovärdiga de här beräkningarna är. Detta vet vi först i efterhand.

Vi moderater tycker i alla fall att det är en alldeles för hög kostnad att belägga jordbruket med, och vi befärar att det kommer att få stora konsekvenser för lantbruksföretagarna. Vi ser också att detta går stick i stäv med den livsmedelsstrategi som vi har varit överens om att anta, där vi säger att vi ska ha ökad konkurrenskraft och ökad lönsamhet i jordbruket.

Fru talman! I sammanhanget måste vi också lyfta ett faktum som kom fram under hearingarna, nämligen att det i Sverige inte finns ett enda jordbruksområde som klassas som kraftigt modifierat. Det här innebär inte att det är alldeles bedrövligt, men det handlar om att man för att kunna friställa odlingsmark som vi i dag nyttjar alltså har behövt dika ur eller dränera på vissa ställen. Hälften av jordbruksmarken, menar Jordbruksverket, har krävt dränerande åtgärder.

Detta är vad det här handlar om, och det är också någonting som man i andra medlemsländer faktiskt benyttjar sig av. Men i Sverige finns det inte någonstans.

Det finns också en stor oro för att de här åtgärdsprogrammen kommer att slå hårt mot den småskaliga vattenkraften. Maria Gardfjell hade varit på besök och har en hög tilltro till deras möjligheter att hantera det här, och det får vi väl önska. Men det är klart att detta har betydelse för den lokala elproduktionen, kanske inte minst i södra Sverige, där vi redan i dag har brist på el.

Det är faktiskt så att trots de tillkännagivanden som riksdagen har riktat till regeringen – Markus Selin hade en lång drapa om detta – har regeringen inte agerat, och det är därför som civilutskottet pekar på de här exemplen. Det finns alltså en hel del småskalig vattenkraft som till följd av hårda krav på miljöanpassning och omprövningar av tillstånd kanske till och med har fått stänga ned, och därför går den tillskottsenergi som vi så väl behöver bort. Detta är inte hållbart.

Under de senaste åren har riksdagen tydligt framhållit för regeringen att när det gäller vattenförvaltning ska EU-rättens möjligheter till undantag

och även förklarande av vissa vattentäkter som kraftigt modifierade användas fullt ut. Det framgår dock från hearingarna och de inspel vi har fått att det här är någonting som regeringen och myndigheterna använder just på vattenkraft men inte i några andra sammanhang. Här behövs ett omtag.

Intressant i sammanhanget är att man också studerar den metod som vattenmyndigheterna använder när de tittar på hur olika verksamheter måste minska sina utsläpp. Sett till vattenförekomsten i ett visst område ser man att miljö kvalitetsnormen säger si och så och därför måste vi reducera utsläppen x, y och z, och så lämnar man ut detta procentuellt på de verksamheter som är berörda. Så långt verkar det väl bra, men när en verksamhet sedan ska ansöka om tillstånd för att man vill utöka sitt arbete eller sin verksamhet slår det till. Då visar det sig nämligen att man inte tar några hänsyn till vad den här utövaren redan har gjort för att minska sina utsläpp, och man tar heller inte hänsyn till hur det ser ut i omgivningen.

Det här har fått som konsekvens att till och med Naturvårdsverket i ett yttrande till mark- och miljödomstolen säger att modellen visar att man inte tar någon hänsyn till om det är tekniskt möjligt eller samhällsekonomiskt rimligt att uppnå de här reduktionsbetingen. Detta är underlag som vi alla har fått ta del av.

Den här typen av konsekvenstänk är ju någonting som vi från riksdagen har efterlyst att regeringen ska få med i sin besluts- och ansvarskedja. Det har vi dock inte fått se.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag rikta ett stort tack till Centerpartiet, som har väckt detta utskottsinitiativ. Moderaterna anser att det var välbehövligt, och vi hoppas att det ska tydliggöra riksdagens syn på hur det vidare genomförandet av vattendirektivet ska åtgärdas och utvecklas.

Anf. 28 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Jag har noterat att Moderaterna stöder Centerpartiets utskottsinitiativ angående genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten. Då vattenförvaltningen är kritisk och tämligen komplicerad tänkte jag inledningsvis ställa några principiella frågor till Moderaterna.

Fastslaget redan 1970 av riksdagens konstitutionsutskott är syftet med utskottsinitiativ i riksdagen att rätta till mindre saker i regeringens arbete eller att ha en mycket bred majoritet för att göra något som det finns tidsnöd kring.

Inget av detta, fru talman, ryms i Centerpartiets utskottsinitiativ om vatten, som spär på den rasande mängd av utskottsinitiativ som just nu sker i vår riksdag. Jag kan visserligen förstå att utskottsinitiativ kan vara kortsiktigt lockande för enskilda ledamöter och partier, men långsiktigt är det här dåligt, speciellt för partier som anser sig vara statsbärande. Vi bör ta tillfället i akt till eftertänksamhet.

Mina frågor till Moderaterna är: Hur tänker Moderaterna kring att flera frågor i detta utskottsinitiativ inte ens berör miljö- och jordbruksutskottets primära ansvarsområden?

Vad tycker Moderaterna kring praxis att avvakta med att göra diverse utspel innan riksdagens utskott har lyssnat på varandra, fastställt vad vi vill och justerat ärendet?

Hur tänker Moderaterna kring att verktyget utskottsinitiativ nu vilt används i riksdagen på ett sätt som det inte var tänkt?

Anf. 29 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Markus Selin, för ditt engagemang i gamla statuter och förordningar!

Något som Markus Selin glömde att nämna är att utskottsinitiativ faktiskt är en demokratisk rättighet som finns inskriven i riksdagsordningens 9 kap. 16 §. Det här är en möjlighet som vi från riksdagen har för att styra regeringens arbete. Det kan vi inte neka någon.

Jag tycker att det är positivt att det kommer fler utskottsinitiativ. Dessa har inte direkt haft att göra med några lagändringar som har föreslagits och som därmed skulle påverka beredningar, utan det har mer varit utpekande av riktningar i de utskottsinitiativ som är lagda.

Jag föreslår dock att vi faktiskt håller oss till förslaget om ramdirektiv. Förresten, jag glömde en sak, fru talman. Markus Selin undrade nämligen vad det spelar för roll – det kommer ju förmodligen inte att ge någon effekt alls. Och det är väl precis detta som det handlar om: Markus Selin ondgör sig över att det finns tillkännagivanden sedan tidigare. Men faktum är att regeringen inte har levererat på dem, och det är därför som vi tar till det här verktyget en gång till.

Jag har ett litet fönster för att ändå ställa en fråga. Under hearingen fick vi höra att man efterlyser politisk tydlighet i vattenförvaltningen och i vem som har ansvar för vad. Det finns en utredning som har legat på regeringens bord i två år. När kommer den?

Anf. 30 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Jag får väl ändå artigt tacka för icke-svaren från Moderaterna.

Jag önskar att vi kan hålla oss till praxis och arbetsordningar i riksdagen. Jag vill som socialdemokrat se genomarbetade och avvägda förslag, det vill säga arbete för fler jobb, en rättvis klimatomställning som alla kan vara med på, hållbara vattendrag, smart energi och livsmedelsproduktion.

Moderaterna stöder Centerpartiets utskottsinitiativ. Moderaterna har dock valt att komplettera med ett tillägg, ett så kallat särskilt yttrande. I detta tillägg levererar Moderaterna följande avslutande rader: ”Det innebär inte att kvaliteten på svenskt vatten ska sänkas men att åtgärder ska prioriteras till de områden där de gör störst nytta i relation till miljö och samhällsekonomi.”

För min del är detta floskler! De är samtidigt direkt motsägelsefulla. Av Sveriges 16 miljökvalitetsmål handlar hälften på ett eller annat sätt om vårt vatten, och vi har haft bred uppslutning i Sveriges riksdag angående dessa mål.

Fru talman! Många statliga och offentliga utredningar i Sverige har berört vattnets förvaltning och dess organisation, och arbete pågår just nu. Bland alla aktörer, skickliga myndigheter, regeringen med flera – vad är det för magiskt trollspö Moderaterna har?

Fru talman! På två minuter borde Moderaterna kunna ge ett hyfsat svar om detta. Vad är det som borde prioriteras enligt Moderaterna utan att samtidigt sänka kvaliteten på svenskt vatten?

Anf. 31 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Faktum är att miljö- och jordbruksutskottet redan 2016 gjorde ett tillkännagivande där utskottet sa att vattendirektivet bör förenas

med arbetstillfällen i hela landet, med konkurrenskraftigt jordbruk och med andra miljömål samt att samhällsekonomiska kostnader förknippade med åtgärdsprogrammet bör analyseras. Detta står i betänkandet, och det är ett faktum. Redan då efterlyste miljö- och jordbruksutskottet att vi skulle göra mer av samhällsekonomiska analyser. Det är något som faktiskt inte sker.

När kommissionen till viss del kritiserar Sveriges åtgärdsprogram visar det sig att man gör det därför att det saknas motiv. Det saknas argument för varför man i något läge har gjort undantag från vissa miljökrav. Det här är ett jätteproblem. Det stora problemet är att vi saknar uppföljning och utvärdering. Det är ett instrument som vi alldeles för sällan använder oss av.

Men detta visar också att när Naturvårdsverket till miljödomstolen skriver att de krav som nu ligger på verksamheten, ett vattenreningsverk, inte går att förverkliga raseras all tilltro till att vi ska leva upp till målet Rent vatten. Naturvårdsverket säger att det inte finns någon samhällsekonomisk analys eller miljömässig analys. Det är illa, Markus Selin.

Anf. 32 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Medborgare! Debatten handlar om EU:s vattendirektiv och införlivningen av dessa EU-bestämmelser i Sverige. Det handlar om vattenmiljö och vattenkvalitet. Konkret handlar det om ett utskottsinitiativ som Centerpartiets ledamöter i miljö- och jordbruksutskottet har rest med anledning av åtgärdsprogram framtagna av vattenmyndigheterna. Det handlar alltså om det praktiska införlivandet av EU-direktivets bestämmelser.

Sverigedemokraterna välkomnar att Centerpartiet har lagt fram förslaget till utskottsinitiativ och att det ska leda till att regeringen ska ompröva dessa åtgärdsprogram på ett sätt som gör att åtgärderna ska få bättre balans. Vi ställer oss bakom initiativet.

Vi välkomnar också att initiativtagarna och utskottet har hörsammat Sverigedemokraternas önskan om att inkludera kulturarvsfrågorna i hanteringen och att höra Riksantikvarieämbetet. Även kulturarvet hotas av den nuvarande svenska tillämpningen av EU:s vattendirektiv. Det blev tydligt i föredragningarna.

Men varför är vi negativa till åtgärdsprogrammen och så positiva till en omprövning? Jo, vattenmyndigheternas åtgärdsprogram är ensidiga och klarar inte av att tillräckligt beakta värden som står i konflikt med vattenkvaliteten. Därmed ser programmen ut att få stora negativa konsekvenser för bland annat jordbruk, vattenkraft och kulturvärden samt i förlängningen för landsbygden. En regeringsprövning som väger av mellan dessa värden är alltså av nöden tvungen.

Detta är ingen ny företeelse. Även vid den förra förvaltningscykeln för ett halvår sedan var vattenmyndigheternas åtgärdsprogram obalanserade, och en regeringsprövning var nödvändig. Den gången var det Jordbruksverket som reste krav på en regeringsprövning. Denna prövning ändrade sedan utfallet på ett positivt sätt. Det var bra.

När utskottet i juni och augusti hörde berörda myndigheter bekräftades Sverigedemokraternas uppfattning att systemet för avgörande av åtgärder i Sverige under EU:s ramdirektiv för vatten inte fungerar väl för att göra

just politiska avvägningar. Vi kan alltså inte bara skylla på myndigheterna. Inte heller fungerar anpassningen av åtgärder för det enskilda fallet tillfredsställande. Det har vi hört tidigare. Hela systemet bör alltså ändras. Det blir ju tokigt varenda gång.

Sverige har alltså skapat ett system för införlivande av EU-direktivets regler som fungerar mycket dåligt för avvägningar, och detta var en återkommande kritik från flera av de myndigheter som vi hade bjudit in till utskottet.

Tänk om man skulle göra likadant hemma, till exempel när man köper en bil. Normalt sett sitter man kanske vid köksbordet och resonerar om vilken bil man ska ha. Jo, den ska hålla bra, vara ganska snabb och stark. Den ska förstås vara krocksäker. Lastutrymmet får inte vara för litet. Bilen ska hålla bra, gärna dra lite bränsle och inte rosta för fort, vara någorlunda rymlig och inte för dyr. Man gör en kompromiss mellan alla dessa parametrar. Man gör, helt naturligt, en avvägning. Eller hur?

Tänk om man skulle köpa bil på samma sätt som Sveriges vattenregler fungerar i dag. Ja, vi ska ha en snabb bil. Allt annat får vi anpassa efter hand. Hur blir det för familjen? De får ta tåget eftersom det ryms bara en person i bilen. Hunden? Det får bli takboxen. Bilen drar så mycket bensin att vi inte har råd att köra den. Och bilen är dyr att köpa, så vi får sälja huset. Inte heller går det att sova i bilen.

Skämt åsido – vi får nog inse att vi får ta in lite köksbordsrealism i våra vattenregler. Sverigedemokraterna anser att en utredning och en rejäl genomgång behövs när det gäller såväl Sveriges vattenregler som mycket annan miljölagstiftning. Det är ju väldigt viktigt att vi ser till att vi kan få fungerande avvägningar mellan olika värden. Detta är helt centralt – annars får vi oväntade effekter, som i det nu aktuella exemplet med Cementa.

Det finns en aspekt till i detta. Visst finns det vissa vattenmiljöproblem i Sverige, men EU:s vattendirektiv är skapat främst mot bakgrund av de större problem som finns i kontinentala Europa. Trots detta har man just där använt sig av undantag som det finns möjligheter till i direktivet. Men Sverige har inte alls använt undantag som har att göra med jordbruk och kulturvärden. Det är ju rena rama snurren.

Låt oss lyfta blicken. Vad lär vi oss av detta?

Jo, vi ska inte alltid vara Bror Duktig som överimplementerar EU-regler. Det är det första vi lär oss.

Det andra är att vi kanske inte behöver så många EU-direktiv. Ofta blir det bättre om reglerna anpassas till de mycket skilda förhållanden som råder i olika medlemsstater. Ofta skiljer sig också förhållandena just i Sverige mycket från den genomsnittliga EU-medlemsstaten; det ska man vara medveten om.

Mot bakgrund av detta borde vi dra i handbromsen i EU-samarbetet. Aldrig har det funnits fler EU-direktiv. Aldrig har EU heller haft så mycket makt över Sverige och andra medlemsstater, och mer blir det hela tiden. Det är som ett självspelande piano.

Jag har tidigare jobbat med EU-regler för jordbruksfrågor. Detta har tidigare varit ett av de områden som har harmoniserats mest. Där har det länge funnits likriktade regler som inte riktigt passar svenska förhållanden. Men likriktningen sprider sig till andra områden. Nu driver EU-kommisionen en jättekampanj där det med hänvisning till klimat och miljö tas många initiativ som kommer att likrikta miljöarbetet. Eftersom klimat- och

miljöpåverkan kan ske i snart sagt alla verksamheter dras de verksamheterna in bakvägen i EU:s detaljreglering.

Vattendirektivet och dess införlivande är i sig ett problem som måste lösas, men detta kan alltså även tjäna som ett exempel som pekar på två andra övergripande problem: den svenska överimplementeringen och att det finns för många EU-direktiv.

Ta lärdom! Dra i handbromsen i EU-samarbetet! Vi ska inte ha fler absurda situationer.

Anf. 33 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Många gånger har jag hört Sverigedemokraterna ropa efter handbroms mot EU, men det är en annan debatt.

Jag noterar att Sverigedemokraterna stöder Centerpartiets utskottsinitiativ om genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten. Då vattenförvaltningen är kritisk och tämligen komplicerad tänkte jag inleda med principiella frågor.

Redan år 1970 fastslog riksdagens konstitutionsutskott att syftet med utskottsinitiativ i riksdagen är att rätta till mindre saker i regeringens arbete eller att ha mycket bred majoritet för att göra något som är tidskritiskt. Inget av detta, fru talman, ryms i Centerpartiets utskottsinitiativ om vatten. Det spår också på den rasande mängd utskottsinitiativ vi just nu ser i vår riksdag.

Jag kan förstå att utskottsinitiativ kan vara kortsiktigt fräsiga och fiffiga för enskilda ledamöter och partier, men långsiktigt undergräver det här tilltron till riksdagens arbete. Inledningsvis, fru talman, har jag därför ett par principiella frågor till Sverigedemokraterna.

Vad tänker Sverigedemokraterna om att flera frågor i utskottsinitiativet inte ens berör miljö- och jordbruksutskottets primära ansvarsområden? Och hur tänker Sverigedemokraterna kring att verktyget med utskottsinitiativ nu används så fladdrigt i riksdagen, som det inte var tänkt?

Anf. 34 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Markus Selin, för frågan!

Nu är det ju så att regelverket i vattendirektivet förutsätter att någon begär omprövning. Det är detta som utskottsinitiativet går ut på. Det som krävs är att det ska bli en balanserad bedömning, att man ska ta hänsyn till alla undantagsmöjligheter som finns och att det ska göras lokala platsbedömningar. Detta gör att flera viktiga principer i svensk lagstiftning vidmakthålls.

Jag tror att utskottsinitiativen snarast ska ses som ett kvitto på regeringens oförmåga. Det som krävs i initiativen är det som saknas hos regeringen och i det regeringen gör.

Riksdagen är överordnad regeringen. Det är något som vi vet, men jag undrar om regeringen vet det. Det finns flera exempel på att Socialdemokraterna inte har insett detta. Man regerar gärna i minoritet. Man vill göra överenskommelser och deala och frysa ut vissa partier för att sätta den demokratiska ordningen ur spel.

En annan av Markus Selins frågor handlade om att flera utskott är inblandade i detta. Det är helt naturligt att flera utskott är inblandade, för verkligheten ser ut så. Det är ju därför man måste kunna göra avvägningar

Prot. 2021/22:8
22 september

-----
*Genomförandet av
EU:s ramdirektiv
för vatten*

mellan olika värden, och det är detta som är kärnan i Centerpartiets initiativ.

Jag är faktiskt ganska less på de stuprör som finns i den här riksdagen och på att man inte kan få frågor att leva även i andra utskott så att man får väl balanserade beslut. Jag välkomnar verkligen detta initiativ.

Anf. 35 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Det var ett tämligen otydligt svar.

Jag har noterat att Sverigedemokraterna stöder Centerpartiets utskottsinitiativ. Sverigedemokraternas syn på EU är nu väl dokumenterad. I Sverigedemokraternas budgetmotion inför i år ville man däremot kraftigt skära bort medel som på ett eller annat sätt värnar vårt vatten. Bland annat ville man ta bort 170 miljoner kronor från Naturvårdsverket. Man ville ta bort 500 miljoner kronor från åtgärder för värdefull natur. Man ville ta bort miljoner från SMHI. Man ville ta bort 800 miljoner kronor som har avsatts till skydd av värdefull natur.

Samtidigt har Sverigedemokraterna valt att komplettera detta betänkande med ett tillägg – ett så kallat särskilt yttrande – på en knapp sida. De avslutande raderna i detta särskilda yttrande lyder: ”Vi anser därför att systemet för avgöranden av åtgärder under EU:s ramdirektiv för vatten bör revideras.”

Fru talman! Efter att ha jämfört Sverigedemokraternas viljeyttring med medlen i budgeten inför i år – viljan att revidera hela systemet för avgöranden av åtgärder under EU:s ramdirektiv för vatten – undrar jag vad Sverigedemokraterna har för ambitioner för Sveriges och EU:s vatten över huvud taget.

Av Sveriges 16 miljö kvalitetsmål handlar hälften på ett eller annat sätt om vårt vatten. Dessa mål har vi – eller har åtminstone haft – bred uppslutning bakom.

Fru talman! Stöder Sverigedemokraterna över huvud taget dessa mål?

Anf. 36 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Vi stöder en förbättring av vattenkvaliteten och vattenmiljön, men det ska ske i balans med alla andra värden som är värda att bevara. Det handlar om förutsättningar för jordbruk, om vårt gemensamma kulturarv, om elförsörjning och vattenkraft och om landsbygdens förutsättningar i vid bemärkelse.

Nu blev det en liten omväg i debatten – omvägen togs över budgeten. Men jag ska ändå kommentera detta lite grann.

Markus Selin tog upp vissa budgetposter. Posterna i budgeten är inte så många; de är väldigt breda. Det går därför inte att på det viset, utifrån en budgetpost, dra en slutsats om ambitionen för vattenkvaliteten.

För att prata om hur vi tänker i budgeten ser vi att nuvarande regering lägger massor av pengar på ineffektiva saker.

Vi har inga problem med att skära bort det som är ineffektivt. Men vi lägger i stället fram egna förslag, som visserligen är billigare men som i slutändan är mer effektiva än de förslag som regeringen lägger fram.

Vår budget kostar alltså mindre men gör mer nytta för miljön.

Fru talman! Vattenmiljön och förbättrande av de svenska vattnen är en oerhört viktig fråga. Säkrandet av dricks- och grundvatten till medborgare och verksamheter är vitalt. Det är viktigt såväl ur miljösynpunkt som för biologisk mångfald och säkrande av liv och hälsa. Vattenresurserna är också viktiga för många verksamheter och för att få vårt samhälle att fungera. Det är också därför som det är så otroligt viktigt med väl avvägd lagstiftning.

I samband med energiöverenskommelsen 2016 enades därför Centerpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet om en ny lagstiftning kring vattenkraft och vattenmiljö generellt. Det var faktiskt bara Vänsterpartiet som röstade emot den i riksdagen. Det gör det desto mer uppseendeväckande att när lagstiftningen och överenskommelsen nu ska levas upp till är det inte längre bara Vänsterpartiet som motsätter sig detta. Varken L eller regeringen själv står längre bakom intentionerna.

Vi i Centerpartiet har länge sett att något behöver göras. Vi har haft flera samtal med regeringen. Vi har personligen diskuterat genomförandet av lagstiftningen med tre olika miljöministrar. Ingen av dem var intresserad av att leva upp till det som vi hade beslutat om. Det är ytterst anmärkningsvärt.

Det fanns därför ingen annan lösning än att gå till riksdagen, då vi vet att det brådskar eftersom det ska beslutas om vattenmyndigheternas åtgärdsprogram i december. Det finns inte tid att vänta. Här behöver någonting göras. Det var därför som vi lade fram utskottsinitiativet, och det är inget konstigt. Det har låtit i talarstolen som att det handlar om att förstöra och försämma. Det handlar bara om att leva upp till den lagstiftning som vi redan har. Vi kräver inget annat.

Vi kräver att regeringen lyssnar på sina myndigheter, som har uttalat kritik. Vi kräver också en lagstiftning som ligger i linje med den proposition om vattenmiljö och vattenkraft och de mål i livsmedelsstrategin som vi har beslutat om. Vi kräver att man säkerställer att vattenmyndigheterna tar hänsyn till alla nyttor som finns i vattenmiljön och till kulturmiljö, jordbruk och de vattenförekomster som inte kan hanteras på annat sätt än med undantag.

Det står också i energiöverenskommelsen att vi ska se till att effekten ökar i befintlig vattenkraft. Det är också något som behöver tas hänsyn till.

När man sysslar med lagstiftning och normsättning som påverkar enskilda verksamheter har man självklart rätt att få sin enskilda sak prövad, inte skrivbordsbedömningar. Det är en självklarhet för oss i Centerpartiet men uppenbarligen inte för regeringen.

Maria Gardfjell säger att vi pratar om alternativa fakta. Det är under den här talarstolens värdighet att säga det, speciellt när utskottsinitiativet citerar exempelvis Havs- och vattenmyndigheten, den egna expertmyndigheten, som säger att vägledning inte har följts och att klassningar av kraftigt modifierade vatten, KMV, och mindre stränga krav behövs för att inte slå ut ett stort antal verksamheter. Det är inte alternativa fakta. Det är dagens sanning.

Samtidigt understryker man att sådana undantag och mindre stränga krav inte innebär att ingenting ska göras. Det innebär att allt ska göras som

är hanterbart och relevant för den enskilda verksamheten. Annars skulle ett mycket stort antal verksamheter slås ut.

Det är inte heller ett alternativt faktum att Jordbruksverket säger att ett genomförande av klassning av kraftigt modifierade vatten behövs. Det behövs eftersom över hälften av Sveriges jordbruksmark är beroende av markavvattningsanläggningar för att kunna brukas. Det är till och med osäkert hur mycket av det här som skulle påverkas. Man pratar om någonstans mellan 5 000 och 12 000 hektar, enligt de modeller som finns. Det är betydande arealer som skulle påverkas. Hur det går ihop med målen om ökad produktion i livsmedelsstrategin och regeringens önskemål om minskade utsläpp från konsumtionen finns det heller inga svar på.

Sanningen är att vattenförvaltningen och vattenmyndigheterna är ensidigt inriktade på att uppnå förbättringar i vattenmiljön och brister i avvägningar mot andra miljömål och andra viktiga samhällsmål. Vi som riksdag uppmanar regeringen att ta hand om detta, att se till helheten. Det har ingen av tidigare talare från regeringspartierna klarat av. Vi behöver nyttja länsstyrelsernas hela bredd i det här arbetet, alla kompetenser, inte bara de ensidiga.

Låt mig ta ett exempel på vad som skulle kunna bli effekten om vattenmyndigheternas åtgärdsprogram går igenom.

Uppsala kommun och Naturvårdsverket är helt överens om att bästa teknik används i det nya reningsverket. En ökande befolkning leder ändå till ökade utsläpp, så Naturvårdsverket bedömer att möjligheten att nå vattenkvalitetsnormen god ekologisk status äventyras. Det betyder i praktiken att man antingen får införa ett stopp för inflyttning till Uppsala eller kanske möjligtvis någon form av ett barnspolitisk, alternativt behöver andra verksamheter läggas ned eller åläggas förändringar inom det tillstånd som man redan har fått. Inget av detta är vare sig rättssäkert eller rimligt. Vi har vattenmyndigheter som inte tar hänsyn till verkligheten och inte bryr sig om att göra specifika bedömningar av vattendragen, utan de utgår från schabloner och skrivbordsbedömningar.

Energiöverenskommelsen kom fram till att gränsen för betydande negativ påverkan på vattenkraften går vid 2,3 procent eller 1,5 terawattimmar för hela Sverige. Det skrev Socialdemokraterna under på. Det skrev Miljöpartiet under på och så klart också Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet. Det byggde på siffror från bland annat Naturvårdsverket och Energimyndigheten. Nivån är inte bindande, men vi är politiskt eniga om att det är den nivå som ska uppnås.

Havs- och vattenmyndigheten, HaV, har därefter fördelat de 2,3 procenten på huvudavrinningsområden och angett riktvärden. Vi har en del synpunkter på riktvärdena. Men det som vattenmyndigheterna nu gör är att helt strunta i riktvärdena. Man tar inte hänsyn till dem, utan de normer som hittills har beslutats leder till en produktionsförlust som kan bli tre gånger högre än gränsen för betydande negativ påverkan.

Vi kan ta exemplet Ljungan. Där var riktvärdet 0,5 procent. Då pratar vi om många vattenkraftverk som är klass 1, alltså de absolut viktigaste för den svenska energiförsörjningen. Havs- och vattenmyndigheten sa 0,5 procent och vattenmyndigheterna sa 5 procent. Nu har de justerat några av delarna men på ett sådant sätt att nyttan av åtgärderna nästan är obefintlig. Men kostnaderna är 80 gånger större. Det här är helt orimligt.

Initiativet som vi tar upp i dag är inget konstigt. Vi kräver att regeringen lever upp till den egna lagstiftningen – det är inte mycket begärt. Det är en lagstiftning som vi tidigare enats om. Och att använda undantag när det är motiverat är precis så som EU-rätten ska nyttjas.

Undantag kan göras under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda och att man följer regelverket. EU-kommissionen granskar såklart detta också, och då är det viktigt att följa rapporteringskrav och redovisningsmetoder. Och medlemsstaterna har möjlighet att definiera och motivera mindre stränga krav, exempelvis när det är tekniskt omöjligt att klara kraven, som i fallet Uppsala, eller om det är orimligt dyrt, som i fallet med mycket småskalig vattenkraft. Det är alltså helt i sin ordning och inskrivet i EU-direktivet att man ska göra på det här sättet.

Till de partiföreträdare som talat före mig, och som vill avslå initiativet, har jag ett par frågor.

Till Socialdemokraterna: I er reservation skriver ni och Miljöpartiet att den redan utbyggda vattenkraftens betydelse för det svenska energisystemet är fundamental, och jag håller med om det. Men hur ser då Socialdemokraterna och regeringen på att vattenmyndigheternas förslag går så otroligt långt utöver det som vi är överens om, så att konsekvenserna skulle bli oöverstigligen för det svenska energisystemet? De höga elpriser vi nu ser skulle ju i ett slag dramatiskt öka om vi plockade bort ungefär 20 procent av elförsörjningen en kall vinterdag i södra Sverige.

Till Miljöpartiet: Maria Gardfjell är ju själv från Uppsala. Hur ser Miljöpartiet på det faktum att Uppsala inte kan växa med den nuvarande lagstiftningen om inte undantag tillämpas?

Det Liberalerna jag känner värnar kulturen. När Riksantikvarieämbetet säger att vattenmyndigheternas förslag är det största hotet mot kulturmiljön vi sett på mycket länge reagerar jag. Det finns inga undantag beslutade av kulturmiljöhänsyn. Varför reagerar inte Liberalerna?

Vänsterpartiet har inte talat här i dag men har skrivit i sin reservation att rapporten från FN:s klimatpanel IPCC likaväl som de senaste somrarnas väderhändelser med all önskvärd tydlighet visar att extremväder i form av kraftigt regn, värmeböljor och torka kommer att bli allt vanligare. Ja, jag håller med.

Att ha dammar i landskapet skyddar mot översvämningar, stoppar en del av övergödningens problematiken när sediment sjunker till botten och bromsar upp vatten så att grundvattennivåer kan öka. Med dammar undviker vi under stora delar av året torrfårar som hotar djurlivet, och de skapar stabilitet i vattenförsörjningen. Fler extrema väderhändelser är ju ett argument för att behålla dammar och nyttja de samhällsnyttor som de medför. Hur kan Vänsterpartiet då vilja avslå detta initiativ?

Hela den här soppan är ett typexempel på när myndigheter jobbar i stuprör och inte ser helheten. Det är svårt även i Sveriges riksdag eftersom vi också är uppdelade i stuprör. Någonstans måste vi ta denna diskussion, och var ska den tas om inte i miljö- och jordbruksutskottet?

Det behöver självklart jobbas med vattenmiljö och åtgärder för biologisk mångfald. Men de åtgärder som görs måste vara effektiva, motiverade och kostnadseffektiva. I dagsläget har olika myndigheter helt disparata bilder av verkligheten och verksamhetsutövare får inte sin sak prövad på ett lämpligt sätt. Det är inte värdigt en rättsstat som Sverige.

Regeringen måste överpröva programmen och säkerställa att alla får en rättvis och enskild prövning och säkerställa att andra samhällsmål inte hotas. Detta är självklart för oss i Centerpartiet men uppenbarligen inte för regeringen, Vänsterpartiet och Liberalerna.

Denna process är ytterligare att bevis på att regeringen behöver arbeta med tillståndprocesser, myndighetsbeslut och myndighetskulturer på ett sätt som inte görs. När statens myndigheter talar med så disparata röster är något fundamentalt fel. Vattenförvaltningen behöver ses över, myndighetskulturen måste bli mer serviceinriktad och Sverige måste sluta övertolka EU-lagstiftning.

Jag är glad att en majoritet i Sveriges riksdag har insett detta och ställer sig bakom Centerpartiets initiativ, som jag härmed yrkar bifall till. Vi kan inte offra vår jordbruksmark, vårt energisystem och vår samhällsutveckling genom att övertolka EU-lagstiftning och inte tillämpa den lagstiftning som sju av åtta partier ställt sig bakom. Vi var överens om den när den klubbades, så låt oss fullfölja den. Regeringen måste agera även om kamraren i delar är ovilliga. Det handlar om stora delar av Sveriges framtid. (Applåder)

Anf. 38 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! I Sverige finns cirka 1 900 småskaliga vattenkraftverk i drift. Dessa producerar cirka 4,3 terawattimmar el per år, vilket motsvarar 860 000 hushålls elanvändning per år.

De flesta vattenkraftverk som är i drift finns i södra Sverige, där vi också noterar att effektbristen är som störst. För effektutgången i södra Sverige är den småskaliga vattenkraften viktig. Den bidrar till nätstabilitet. Med en utrivning av många kraftverk kommer den av regeringen framtvingande och eskalerande elkrisen att bli ännu större.

Det finns över 40 000 forssträckor i Sverige varav cirka 5 procent i dag används för utvinning av vattenkraft.

De småskaliga vattenkraftverken har ett sammanlagt värde av 25 miljarder kronor och bidrar till cirka 4 000 arbetstillfällen. Det samhällsekonomiska värdet av den årliga produktionen är 4–5 miljarder kronor, utöver de kulturvärden dessa anläggningar ger oss.

I Sverige finns cirka 300 arbetslivsmuseer nära vatten, många hembygdsföreningar och små vattenkraftanläggningar. Dessa är viktiga som boendemiljö, för rekreation och för besöksnäring. För många av anläggningarna är placeringen precis intill ett vattendrag själva förutsättningen för verksamheten. Nu hotas många av dessa anläggningar. Det läggs orimliga krav på åtskilliga små aktörer som kanske driver en gammal kvarn eller bevarar en gammal industrimiljö från 1700-talet.

Fru talman! Den småskaliga vattenkraftens produktion ökar elexporten till eller minskar elimporten från våra grannländer och minskar därför deras kolkraftsproduktion. Eftersom klimatet inte känner några gränser innebär det en minskning av koldioxidutsläpp motsvarande 7 procent av de svenska, en siffra som kan ökas till 14 procent vid den utbyggnad av befintliga kraftverk som är möjlig.

Eftersom klimatförändringarna är bland de största hoten mot den biologiska mångfalden och därmed mot en rik fauna och flora i vattenmiljön borde man även i det här ärendet klara av att ha två tankar i huvudet samtidigt.

Otaliga samhällen och städer har vuxit upp kring användningen av vattenkraften sedan den började användas under medeltiden. Flera miljoner människor bor vid eller i närheten av de sjöar, dammar och vattendrag där vattennivån hålls uppe tack vare kraftverkens fördämningar. Utan dessa skulle vattenspeglarna försvinna, bryggor och båtar hamna på torra land, dricksvattenförsörjningen försvåras och översvämningar bli svårare att hantera. Oräkneliga lantbruk, industrier, samhällen, byar och städer har använt den flödande kraften, först som mekanisk energi och nu som modern elenergi.

Produktionen av el kan fördubblas utan att ändra vattenhushållningen. Merparten av de småskaliga vattenkraftverken är så kallade strömkraftverk som inte hindrar naturliga variationer i vattenflödet.

Jag behöver inte gå längre än 100 meter från mitt eget hem till den lilla gränsälven Långebäck som utgör riksgränsen mot Norge. Denna älv användes tidigare för timmerflottning och hade bra stammar av fin bäcköring – så länge dammarna fanns kvar. När dammarna revs ut i början av 90-talet ändrades vattenföringen rejält, och därmed blev det bara en spillra kvar av den tidigare så kraftfulla öringstammen. Under torra somrar finns det knappt vatten kvar mot hur det såg ut tidigare.

Fru talman! Man måste se helheten i dessa frågor och inte gå framåt med stora skygglappar som myndigheterna och regeringen till stor del gör i dag.

En sund balans mellan olika intressen, där naturvärden har en plats, ska givetvis eftersträvas. Det kan emellertid konstateras att det som kallas miljöperspektiv ibland har en för smal utblick. Utrivningar av dammar och borttagna vattenregleringar gjorda på basis av påstådda miljöskäl har i praktiken i flera fall fått rakt motsatt effekt med torrläggning av delar av vattendrag och skador på djurliv som följd.

Fru talman! Äganderätten får ta allt större plats i den allmänna debatten, och ofta handlar det numera om skogen. Men det finns flera delar som passar in även här. Ska man få äga och därmed bruka det man äger? Eller ska alltid det allmänna ska gå före det enskilda ägandet? Enligt regeringspartierna verkar svaret alltid vara att det allmänna ska gå först. Det är socialism i ett nötskal. Den enskilde ägaren göra sig icke besvär.

Här handlar det också om småföretagande på landsbygden. Ska man kunna försörja sig på landsbygden måste man också kunna använda de resurser som finns där. Det blir återigen ett storstadsperspektiv i debatten.

Ett annat bekymmer som många vittnar om i dessa frågor är myndighetsaktivismen. En del har kommit upp i dagsljuset och därmed lett till förändringar, men tyvärr finns det en del kvar att städa upp.

Det finns ett tillkännagivande från den 18 april 2018 om att ”utöka straffansvaret för tjänstefel” – eller på ren svenska: återinföra tjänstemannaansvar.

Riksdagen ansåg då att ett utökat straffansvar för tjänstefel i den offentliga förvaltningen skulle förbättra medborgarnas rättssäkerhet och öka förtroendet för den offentliga verksamheten. Här har vi inte sett någon leverans, utan frågan har gömmts i en utredning som egentligen handlar om något annat än den riktning beslutet pekade i.

Som vi hörde tidigare gjorde kammaren ett annat tillkännagivande den 22 april 2019 som bland annat byggde på en motion från Kristdemokraterna om att regeringen ska värna den småskaliga vattenkraften genom

minskat regelkrångel, respekt för äganderätten och effektiva miljötåtgärder till rimliga kostnader. Många som äger småskalig vattenkraft lever i dag med en oro för miljöprövningsprocesser som kan leda till omfattande utrivningar om processerna utformas fel. Tyvärr har vi inte sett leverans från regeringen i detta ärende heller.

Ägare vittnar om att lagändringarna hittills inte har fått avsedd effekt på myndigheternas hantering. Kommande prövningar i den så kallade nationella planen riskerar att slå ut många verk om prövningarna inte utformas med tydlig respekt för äganderätten, för verkens historiska värde och för den nytta som vattenkraften ger. Den småskaliga vattenkraften bidrar till en tryggare elförsörjning, inte minst i södra Sverige, och det är ett bidrag som måste få fortsätta.

Kristdemokraterna vill tacka Centerpartiet för utskottsinitiativet. Vi ställer oss bakom det och yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Sedan vill vi kristdemokrater gå lite längre i vissa delar vad gäller bland annat myndighetsstrukturen och att införa ett moratorium kring omprövningar, detta av flera skäl, men vi får återkomma till det senare.

Jag vill avsluta med ett citat från en medlem i föreningen Vramsåns vänner, men det skulle kunna komma från många ställen i Sverige: ”Vi hade en vattenspegel, nu har vi ett avloppsdike.” Är det verkligen detta vi eftersträvar, fru talman?

Anf. 39 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Jag har noterat att Kristdemokraterna stöder Centerpartiets utskottsinitiativ om genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten.

Då vattenförvaltning är kritiskt och tämligen komplicerat tänkte jag inledningsvis ställa några principfrågor till Kristdemokraterna. Fastslaget år 1970 av konstitutionsutskottet i Sveriges riksdag är syftet med utskottsinitiativ att rätta till mindre saker i regeringens arbete eller att ha en mycket bred majoritet för att göra något som det finns tidsnöd kring.

Fru talman, inget av detta – inget – ryms i Centerpartiets utskottsinitiativ om vatten, utan den rasande mängd utskottsinitiativ som just nu läggs fram i Sveriges riksdag späs på. Jag kan förstå att utskottsinitiativ kan vara kortsiktigt lustfyllt för enskilda ledamöter eller partier, men detta borde lämna tid för eftertanke.

Mina frågor till Kristdemokraterna av principiell karaktär kopplat till vatten lyder: Hur tänker Kristdemokraterna kring att flera frågor i utskottsinitiativet inte ens berör miljö- och jordbruksutskottets primära ansvarsområden? Vad tycker Kristdemokraterna om praxis att avvakta med att göra diverse utspel kring utskottsinitiativ innan riksdagens utskott har hunnit hantera sakfrågan? Och hur tänker Kristdemokraterna kring att verktyget utskottsinitiativ nu används vilt i Sveriges riksdag på ett sätt som inte var tänkt?

Anf. 40 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Markus Selin för frågorna.

Jag måste börja med att konstatera att vi har ett utskottsinitiativ som Centerpartiet har lagt fram. Markus Selin har använt sina repliker till att skälla på moderater, sverigedemokrater och kristdemokrater, men Center-

partiet, som har lagt fram utskottsinitiativet, går fria. Jag drar vissa slutsatser av detta, men där är det lov att tänka själv.

När det gäller frågorna finns det en anledning till att utskottsinitiativet läggs fram precis så som Rickard Nordin själv sa i sitt inlägg, vilket Markus Selin inte tog replik på. Här har vi beslut som är tagna i Sveriges riksdag, som regeringen tidigare har stått bakom och som man inte fullföljer. När vi har tillkännagivanden och beslut som inte fullföljs måste vi ju göra något, för det handlar om både överlevnad för näringsidkare och om kulturellt och historiskt värdefulla miljöer och så vidare, som vi har hört.

Detta är inte någon sorts leksaksvärld, utan det är faktiskt på riktigt. Då måste vi agera när regeringen väljer att inte agera, som ju är det man gör här, eller eventuellt agerar fel. Vi har beslut. Själv tog jag upp flera tillkännagivanden i mitt anförande som regeringen valt att inte gå vidare med på det sätt som riksdagen har beslutat om. Varför väljer regeringen att inte gå vidare med detta? Som vi hörde är det beslut som regeringen till en del har stått bakom tidigare. Varför gör man så, Markus Selin?

Anf. 41 MARKUS SELIN (S) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna nämner att man ska ha två tankar i huvudet samtidigt, och man säger själv att detta skulle kunna vara något slags leksaksvärld. Detta noterar jag.

Med två breda motioner till riksdagen inför detta år om vatten och utgiftsfördelning ville Kristdemokraterna bland annat kraftigt reducera åtgärder för havs- och vattenmiljön, med 240 miljoner kronor. Kristdemokraterna motsatte sig samtidigt de införda fiskerestriktionerna för den akut utrotningshotade ålen – den ål som vi berört i utskottsinitiativet då det finns direkta kopplingar mellan vattenkraft och vandringsleder för ål.

Kristdemokraterna ville skära bort 35 miljoner kronor för miljöövervakning och även för exempelvis miljöorganisationen Swedish Water House.

Kristdemokraterna ville ta bort mer än 1 miljard kronor av de medel, motsvarande två tredjedelar, som avsatts för värdefulla naturmiljöer och friluftsliv, vilket skulle ge en markant försämring för svensk fisketurism, friluftsliv och landets alla fritidsfiskare.

Fru talman! När Kristdemokraterna ändå var i farten ville de lägga ned hela Havs- och vattenmyndigheten. Så, enkelt uttryckt, med två tankar i huvudet samtidigt och dylikt: Vad vill Kristdemokraterna egentligen med Sveriges vatten?

Anf. 42 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Vi vill ha en väl avvägd lagstiftning även när det gäller vatten och de andra delar som Markus Selin nämnde. Myndighetsstrukturen tog jag upp i mitt anförande, och detta kommer vi att återkomma till.

Sedan handlar det om prioritering. Som jag sa nämnde Markus Selin i sin replik alla som inte äger marken. Han nämnde däremot dem som använder sig av marken, men som jag sa i mitt anförande får jag påminna Markus Selin om att vi har en äganderätt och därmed en brukanderätt. Detta nämnde Markus Selin inte alls när han pekade på skyddet av skog. Det är en anledning till att vi drar ned där.

Vi måste få en rättssäkerhet värd namnet när det gäller skyddet av den svenska skogen. Där är vi inte i dag. Om vi tillsätter ännu mer pengar kan regeringen frifräsa ännu mer för att ta skog ifrån vanliga skogsbrukare i hela Sverige. Det är ett Sverige som vi inte vill ha. Vi vill ha en rättssäkerhet värd namnet. Detta borde även Socialdemokraterna sträva efter.
(Applåder)

Anf. 43 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag har en lite allvarlig fråga till Kjell-Arne Ottosson. Jag tycker väldigt mycket om att debattera med Kjell-Arne.

Det är flera sakfrågor som har kommit upp vid sidan av utskottsinitiativet och som oroar mig mycket. En av de sakerna handlar om det som Kjell-Arne Ottosson tog upp i sitt anförande, nämligen att Kristdemokraterna vill förbjuda personer som är anställda vid myndigheter att vara aktiva i och medlemmar i miljöorganisationer. Man kallar detta för myndighetsaktivism.

En annan fråga som också har tagits upp i anslutning till utskottsinitiativet är att det finns andra politiker som förespråkar sänkt stöd till miljöorganisationer som arbetar för att till exempel rädda våra älvar.

Detta oroar mig mycket, och jag skulle vilja fråga Kjell-Arne Ottosson hur han ser på förslagen utifrån ett demokratiskt perspektiv. Är detta verkligen förenligt med grundlagen?

Anf. 44 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Maria Gardfjell för frågan. Även här kan jag konstatera fakta och vem Maria Gardfjell tar replik på och inte. Det är inte vi som har tagit detta utskottsinitiativ, utan det är Centerpartiet. Jag bara påminner om det. Sedan får Maria Gardfjell ta replik på precis vem hon vill.

Maria Gardfjell ställde en fråga om demokrati. Självfallet kan vi inte förbjuda någon att vara med i organisationer. Vi har tidigare pratat om grundlagen. Och detta står i grundlagen, och det kan vi inte förbjuda. Men ibland kan det bli intressekonflikter, och det kanske då inte är lämpligt att arbeta på vissa ställen när man har andra kopplingar och det kan bli jävsituationer. Så kan det vara. Men av rent demokratiska skäl går det inte att förbjuda någon att vara med i organisationer. Det strider mot grundlagen.

Vi ser en våg av överklaganden i många delar, särskilt kring skogen. Under sommaren var det någon som sa i medierna: Oavsett var avverkningen sker är det lika säkert som amen i kyrkan att det kommer en överklagan från Ölands södra udde.

Tyvärr ser vi att det kommer överklaganden från organisationer och personer som inte alls lever och verkar där det hela ska ske. Man överklagar och överklagar som ett mönster oavsett.

Detta gäller något som människor äger. Då borde det gälla de som bor runt detta område och som på något vis kanske blir berörda av detta. Men det är inte de som överklagar, för där vet de hur detta fungerar. Det är tyvärr organisationer som till stor del lägger käppar i hjulen för att livet på den svenska landsbygden ska fungera.

Anf. 45 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag tror att om Kjell-Arne Ottosson hade besökt organisationen Bird Life hade han vetat att de inte har sitt säte på Ölands södra udde utan mitt på Öland.

Jag ska gå vidare. Det är väldigt oroväckande att Kristdemokraterna driver på att enskilda tjänstemän som arbetar i myndigheter inte ska få organisera sig i vanliga organisationer. Jag tycker att det är ett stort demokratiskt problem.

Men jag vill också lyfta fram frågan om vattenkraften. Anledningen till att jag tar replik på Kjell-Arne Ottosson är det som han sa i talarstolen. Vi har 2 100 vattenkraftverk i Sverige. Ungefär 210 av dem är storskaliga. 80 procent av våra vattendrag är utbyggda, och vattenfall och forsar är numera sällsynta.

Det är en väldigt liten del av vattenkraften som är miljöanpassad. Det är också en väldigt stor andel av de små vattenkraftverken som inte ger någon elproduktion.

I den energiöverenskommelse som finns mellan ett flertal av riksdagens partier sägs att man ska restaurera naturmiljöerna kring just de små vattenkraftverken som inte ger någon elproduktion men som har stor påverkan på livsbetingelser för växter och djur.

Nu framkommer det av Kjell-Arne Ottossons anförande att han vill gå längre än Centerpartiet och sätta ett moratorium och helt enkelt förbjuda möjligheterna att miljöanpassa de vattendrag som delvis har blivit förstörda på grund av småskalig vattenkraft. Är KD mot energiöverenskommelsen?

Anf. 46 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Först och främst får jag rätta Maria Gardfjell. Jag nämnde inte Bird Life. Det som jag nämnde var vad någon annan hade sagt, så det var inte mina egna ord.

När det gäller enskilda tjänstemän tycker jag att jag var ganska tydlig i mitt föregående svar. Nej, vi ska inte och vi kan inte förbjuda att man är med i en organisation eftersom det inte är förenligt med lagen. Så enkelt är det. Men när det uppstår jävssituationer är frågan hur man ska hantera dem.

Detta handlar inte bara om elproduktion. Som vi har hört tidigare handlar det om så väldigt mycket mer. Detta berör stora delar. Därmed måste vi klara att ha flera tankar samtidigt i huvudet.

Som jag nämnde i mitt anförande är den småskaliga vattenkraften viktig i södra Sverige. Det är där som vi har effektbristen, och det är där som vi skulle behöva än mer ström. Om jag inte minns fel har vi nästan lika många kraftverk som inte är igång och som skulle kunna användas. Vi skulle behöva dem i dag. Vi behöver all ström vi kan få.

Maria Gardfjell nämnde tidigare IPCC-rapporten. Den var väldigt tydlig i sina scenarier att vi måste använda allt vi kan få, och där ingår även kärnkraften. Men den vill Maria Gardfjell aldrig nämna, även om den finns med i IPCC:s rapport.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 6.)

§ 5 Producentansvar och straffansvar för nedskräpning

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU4
Producentansvar och straffansvar för nedskräpning (prop. 2020/21:198)
föredrogs.

Anf. 47 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! I dag diskuterar vi bland annat åtgärder för att minska nedskräpningen och användningen av engångsplastartiklar. Det finns flera delar i denna proposition som jag tycker är både viktiga och nödvändiga.

Skräp är ett stort miljöproblem. Nedskräpning skapar otrygghet i stadsmiljön och i människors närområden. Skräp påverkar djurlivet negativt, och det förorenar våra hav.

Moderaterna vill att vi ska göra Sverige skräpfritt, och vi ser positivt på att minska användningen av engångsprodukter på de områden där de kan ersättas på ett rimligt sätt av andra alternativ och där de inte behövs till exempel för livsmedelssäkerhet eller för att upprätthålla god hygien.

För att minska spridningen av farliga ämnen, läkemedelsrester och mikroplaster har Moderaterna under flera år satsat pengar i vår budget på avancerad reningsteknik i våra reningsverk just för att bli av med dessa farliga ämnen, detta som en annan del i arbetet för att minska skräp och farliga ämnen.

Fru talman! Tyvärr finns det en del i just detta förslag som vi har att ta ställning till i dag som jag tycker är bristfällig i fråga om beredningen. Därför har Moderaterna yrkat avslag och bett regeringen återkomma med ett nytt förslag. Det gör vi inte för att vi inte delar problembilden utan för att förslaget brister i sin utformning. Det handlar inte minst om hur Sverige ska införliva EU:s engångsplastdirektiv och det utökade producentansvaret för nedskräpning.

Moderaternas principiella ståndpunkt är att när regeringen genomför EU-direktiv ska man göra det på ett sätt som strävar efter att reglerna i hög grad är harmoniserade över medlemsstaternas gränser, att de inte medför konkurrensnackdelar för svenska företag och att tydliga riktlinjer ges i tid till berörda aktörer så att de har möjlighet att ställa om sin verksamhet.

Moderaterna anser att det är rimligt att producenterna bär en del av kostnaden för den nedskräpning som produkterna innebär. Men det är också rimligt att dessa avgifter är skäliga och står i proportion till den nedskräpning som produkterna faktiskt innebär. Det är centralt både för att värna våra företag och våra jobb och för att upprätthålla förtroendet för miljöpolitiken. Felaktigt utformade avgifter, utan krav på motprestation, blir i stället fördolda skatter. Det tror jag skadar tilltron till miljöpolitiken.

Miljödepartementet har i en promemoria utvecklat ett förslag till nedskräpningsavgifter som riksdagen ändå måste utgå från ligger till grund för förslaget i dag. Detta förslag har kritiserats från flera håll för att det inte bygger på de faktiska kostnaderna för uppstädning, att det tagits fram långt innan kommissionens vägledning har publicerats, att faktaunderlaget är ofullständigt och att de föreslagna avgiftsnivåerna långt överstiger de faktiska kostnaderna för att städa upp. Det innebär på många vis att förslaget faktiskt strider mot grunderna i engångsplastdirektivet.

Moderaterna konstaterar att regeringen i de förslag till nedskräpningsavgifter som har presenterats går längre både vad gäller nivåer och vad gäller vilka produktkategorier som ska omfattas.

Vi noterar självklart att regeringen genom muntlig information i utskottet har beskrivit att man överväger en något annorlunda implementering av dessa avgifter jämfört med dem som presenterades i den promemoria som låg till grund för propositionen.

Detta är ett steg i rätt riktning, vill jag säga – men det är trots allt bara muntlig information, och det är regeringens proposition som riksdagen har att ta ställning till. Det är därför synd, tycker jag, att regeringen inte tog hänsyn till den kritik som remissinstanserna riktade redan innan man utformade sin proposition.

Därför har vi yrkat på att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag som tydligt åtgärdar de brister som inte bara de berörda aktörerna har pekat på utan faktiskt också Naturvårdsverket, som pekar på att systemet riskerar att leda till en extremt omfattande administration som inte står i proportion till miljönyttan. Vi kan helt enkelt inte ge carte blanche till regeringen att utforma det här systemet precis hur den vill. Det blir inte seriöst.

Fru talman! En annan del i propositionen handlar om att kriminalisera ringa nedskräpning. Man ska helt enkelt kunna få böter om man slänger fimpar, tuggummin eller snus i naturen eller i vår stadsmiljö. Det tycker jag är bra och ett steg i rätt riktning. Vi har från Moderaternas sida länge velat se en sådan lagändring. Det handlar om att förtydliga det personliga ansvaret, vilket självklart måste kombineras med att kommuner säkerställer tillgång till soptunnor och papperskorgar så att det är lätt att göra rätt.

Vi vet även att mindre skräp som fimpar, tuggummin och snus kan innehålla farliga ämnen som vi inte heller vill ska spridas i vår natur. Vi vet också att skräpet påverkar vår stadsmiljö och gör våra närmiljöer mindre trivsamma. Småskräpet står dessutom för en väldigt stor andel av skräpet, så det är viktigt och bra att det införs böter även för detta.

Fru talman! Regeringen har dock inte tillräckligt tänkt igenom hur detta ska utformas i praktiken. Det är en viktig signal att man kan få en bot om man skräpar ned, men att polisen ska jaga fimparna tror jag blir ett slag i luften. Jag tror också att många av oss i den här kammaren, liksom människor där ute, hellre ser att polisen lägger tid och resurser på att jaga den grova kriminaliteten, komma till rätta med gängskjutningar och för den delen ta itu med de grova miljöbrotten.

Det behövs helt enkelt andra lösningar för att förslaget ska få effekt. Därför håller Moderaterna med exempelvis organisationen Håll Sverige Rent, som i flera år har argumenterat för att också ordningsvakter borde få möjlighet dela ut böter för småskräp. Vi hade velat se att regeringen tog även det steget i den här propositionen, så vi yrkar helt enkelt på att regeringen ska återkomma till riksdagen med även ett sådant förslag. På det sättet kan, som Håll Sverige Rent uttryckte det i en debattartikel, ”polisen avlastas samtidigt som samhället får möjlighet att markera att nedskräpning är ett brott som ska tas på allvar”.

Sammanfattningsvis, fru talman, finns det delar i den här propositionen som är bra. Den promemoria som ligger till grund för engångsplastdirektivets implementering var dock undermålig. Vårt seriösa arbete i den här kammaren för att minska nedskräpningen hade faktiskt förtjänat en bättre

beredning och ett bättre förslag här i dag. Det är centralt både för att bevara möjligheterna till företagande och jobb i det här landet och för att upprätthålla förtroendet för miljöpolitiken.

Jag står förstas bakom samtliga reservationer som Moderaterna skrivit under, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till reservation 6.
(Applåder)

Anf. 48 YASMINE ERIKSSON (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 3 i betänkandet.

I augusti, efter det att vi fick ta ställning till den proposition som debatteras i dag, informerade Regeringskansliet miljö- och jordbruksutskottet om att man överväger förändringar jämfört med engångsplastpromemorian. Det handlar om att portionssnus eventuellt inte längre ska omfattas av producentansvar och avgiftsbeläggas. Man överväger också att senarelägga implementeringen.

Båda dessa överväganden anser vi är att gå i rätt riktning, men tyvärr kom de sent i processen och finns alltså inte med i dag för oss att ta ställning till. Det är i stället det tidigare förslaget i propositionen som vi behandlar i dag. Utifrån det vill vi att denna proposition avslås av riksdagens kammare och att en ny, reviderad proposition läggs fram. Men eftersom detta av allt att döma inte kommer att ske har vi en del synpunkter på det faktiskt framlagda förslaget.

Eftersom producenternas nedskräpningsavgifter föreslås regleras i förordning och inte i lag är det viktigt att riksdagens bemyndigande inte går längre än vad som är nödvändigt och att det säkerställer att nedskräpningsavgiftsförordningen endast ålägger producenterna kostnadsansvar i enlighet med engångsplastdirektivet och självkostnadsprincipen. När ett direktiv införs i svensk lagstiftning är det viktigt att det finns en förutsägbarhet för näringslivet rörande vad implementeringen kommer att innebära.

Om regeringen får ett öppet bemyndigande av riksdagen ger det regeringen fria händer att ta ut vilken avgift som helst. Regeringens förslag till bemyndigande är därför alldeles för öppet formulerat. Detta gör det i princip omöjligt att bedöma vilka konsekvenser olika föreskrifter kan komma att få när de väl verkställs.

Den avgiftsmodell som regeringen presenterar i sin proposition innehåller ett antal otydligheter och mindre lyckade förslag. Till att börja med har regeringen valt att bygga avgiftsmodellen på ett sådant sätt att det mer liknar en punktskatt än en avgift. Det saknas helt enkelt en koppling mellan faktisk kostnad för nedskräpningen och den uttagna avgiften. Regeringen föreslår exempelvis inte att avgiften ska beräknas utifrån den faktiska nedskräpning som sker utan på antalet utsläppta produkter på den svenska marknaden.

Dessutom bygger regeringens nuvarande avgiftsberäkningar på en kostnadsuppskattning om 100 kronor per invånare och år – trots att endast en kommun i Sverige har gjort en sådan kostnadsberäkning, vilken ligger på 45 kronor per invånare och år. Dessa förhållanden pekar på att det är tal om en skatt snarare än en avgift för producenterna.

En annan synpunkt som har lyfts på många håll men som regeringen inte verkar ha velat lyssna till är att praxis inom branschen är att skräp och avfall beräknas utifrån vikt eller volym, inte per styckenhet som reger-

ingen valt att göra. Detta skapar en orättvisa då det missgynnar producenter av små enheter till förmån för producenter av större och tyngre enheter.

Det finns även en risk för orättvisor mellan olika typer av producenter, då regeringens förslag exkluderar vissa produkter som genererar skräp och avfall men avgiftsbelägger andra. Att som i förslaget från regeringen lägga på en avgift för producenter av portionssnus som en del av implementeringen av engångsplastdirektivet anser vi vara mycket märkligt. Vi anser att det är en överimplementering av direktivet. Dessutom vill vi gärna se att regeringen återkommer med besked om hur ofta och på vilka grunder avgiftsnivåerna löpande kommer att revideras framöver.

Från Sverigedemokraternas håll vill vi senarelägga implementeringen av engångsplastdirektivets artikel 8, som reglerar producentansvaret. Enligt direktivet behöver det inte införlivas förrän i januari 2023. Detta skulle ge regeringen tid att omarbota de brister som jag har påpekat. EU-kommissionen kommer senare under 2021 att komma med riktlinjer för vad som kan anses vara en kostnadseffektiv och proportionell kostnad kopplat till avgiftsnivåerna. Regeringen bör därför avvakta med beslut om bemyndigande och eventuella förordningar, åtminstone tills kommissionen faktiskt har presenterat dessa riktlinjer.

Att minska nedskräpning är bra, inte minst när det gäller plast som hamnar i naturen. Men propositionen från regeringen innehåller alldeles för många orättvisor. Den innehåller för korta tidsfrister och utelämnar viktiga delar om på vilka grunder avgiften ska tas ut. Det saknas också delar om hur ofta och på vilket sätt förordningen ska utvärderas och revideras för att ha en god förankring i verkligheten. Det här behöver göras om. Gör om! Gör rätt!

Anf. 49 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! I det förra ärendet vi debatterade fanns det mycket kritik mot regeringspartierna om bristande och dålig beredning. Jag ser fram emot liknande kritik i det här ärendet, där det verkligen är befogat, till skillnad från i det förra ärendet.

Här har det, som vi hörde, varit en mycket speciell hantering av propositionen; efter att våra följdmotioner lämnats in har vi haft möte med statssekreteraren som muntligt har redogjort för utskottet att regeringen överväger ett i flera delar annorlunda genomförande av engångsplastdirektivet än den ursprungliga utredningen föreslog, utifrån synpunkter som remissinstanser lämnat. Det är lite märkligt. Det här visste man ju om när man skrev propositionen. Men i efterhand har man alltså kommit på att man nog måste ändra sig.

Vi fick som sagt bara statssekreterarens ord på att ändringar kan komma. Det är inte bekräftat att de kommer. Det skulle vara intressant att få veta vad som har hänt i kulisserna och varför man hanterar detta ärende på ett så klandervärt sätt. Men oavsett hantering vill jag gå över till propositionen, som vi faktiskt har att förhålla oss till.

Kristdemokraterna anser att införande av straffansvar för ringa nedskräpning är en bra signal för att främja ett individuellt renhållningsansvar. Vi har i flera år motionerat om delar av detta, bland annat problematiken med cigarettfimpar. Det räcker med att gå en kort runda i Gamla stan för att se hur stort problemet är.

Regeringens underlag och metod för att bestämma renhållningsavgifternas storlek är så pass problematiska att Kristdemokraterna föreslår att riksdagen ska avslå propositionen i sin nuvarande form och att regeringen får göra om och göra rätt, eftersom intentionen ändå är bra.

Regeringen föreslår att kommunen ska få meddela föreskrifter om att renhållningsavgift ska betalas för åtgärder som kommunen vidtar, i syfte att informera hushåll och verksamhetsutövare om avfallshantering. Promemorian som propositionen bygger på har mötts av bred kritik för att föregå de riktlinjer som EU-kommissionen tar fram som underlag för hur renhållningsavgifterna ska beräknas. I stället för att invänta dessa studier eller genom att använda befintliga data från kommuner som gjort beräkningar har Miljödepartementet genomfört en egen studie.

Underlaget från regeringen har kritiserats för att ha använt en hypotetisk siffra för total nedskräpningskostnad om 100 kronor per invånare och år. Den hypotetiska siffran blir, i jämförelse med ett befintligt kommunalt exempel, som vi hörde tidigare, om 45 kronor per invånare och år, exceptionellt hög. Konsekvensen av ett för högt jämförelsetal blir att avgiften vida överstiger de faktiska kostnader som föreligger för renhållningen. Med så hög avgift undergrävs sambandet mellan nedskräpningen och avgiften.

Till skillnad från EU-kommissionen har regeringen också bestämt att avgiften ska baseras på antal i stället för vikt. Detta tar bort incitament för producenter att tillverka små och lätta produkter med förpackningar. Naturvårdsverket menar att underlaget är undermåligt för att kunna avgöra om avgiften påverkar nedskräpningen. Där man i direktivet endast ansåg att nödvändiga kostnader för kostnadseffektiva åtgärder ska täckas framstår den föreslagna modellen för renhållningsavgift som en överimplementering av direktivet. Sverige ska vara Bror Duktig och alltid göra lite mer.

Med avsikten av individuell motprestation, där producenten kan påverka hur de egna produkternas nedskräpning minskar, blir avgiften av allmän karaktär och framträder mer som skatt än som avgift. För att avgiften ska uppfattas som legitim och transparent på ett sätt som främjar minskad nedskräpning måste dess beräkningsgrunder baseras på kommunernas faktiska kostnader för nedskräpning. I samband med att dessa kostnader eventuellt sjunker bör också avgifterna kunna anpassas efter det.

Fru talman! Nedskräpningsavgiften ska omfatta producenter av vissa engångsplastprodukter. Engångsplastdirektivet exemplifierar bland annat med muggar, matlådor och cigaretter med filter. Därtill föreslår regeringen att även portionssnus ska omfattas av kravet att betala nedskräpningsavgift. Som framgår av remissvaret omfattas inte det lim som används i påsen av direktivet. Regeringens förslag att omfatta fler produkter än direktivet anger blir återigen en överimplementering, som enligt vår mening inte kan accepteras.

Vi har, som jag inledde med att säga, fått andra signaler. Men dem kan vi inte ta hänsyn till eftersom det är propositionen vi hanterar och inte muntlig information från departementet.

Sammantaget innebär propositionen en överimplementering av direktivets förslag och med ett underlag som inte kan godtas. Kristdemokraterna avslår därför propositionen i sin helhet och vill att regeringen återkommer med ett förslag där producenternas renhållningsavgift motsvarar kommunernas kostnader för nedskräpning, där renhållningsavgiften base-

ras på vikt i stället för antal och där skyldigheten för producenter att betala nedskräpningsavgifter begränsas till de produkter som anges i engångsplastdirektivet.

Intentionen är som sagt bra. Men: Gör om! Gör rätt!

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation nummer 1.

Anf. 50 MARLENE BURWICK (S):

Fru talman! I det betänkande vi nu behandlar föreslås ändringar i miljöbalken som syftar till att genomföra EU:s engångsplastdirektiv och avfallsdirektiv i svensk rätt. Merparten av de föreslagna ändringarna avser ett antal bemyndiganden för att möjliggöra ett genomförande av direktiven på förordnings- och föreskriftsnivå.

Fru talman! Varje timme spolas ungefär fem badkar skräp upp längs Bohuskusten. Ett av Europas mest nedskräpade områden finns här, i Sverige. Blickar man ut därifrån, eller från någon annan av Sveriges kuster, kan man vara säker på att det alltid finns en sak dit man tittar även om man inte alltid ser det: plast.

Plast är ett oerhört viktigt material, men när det hamnar i vår natur eller i våra hav som skräp har det en negativ inverkan på miljö, på turism, på sjöfart och eventuellt även på människors hälsa.

Plast har väldigt lång livslängd. Vi har också mer kunskap i dag om mikroplast och nedskräpning av plast än vi hade vid tidpunkten för framtagandet av straffbestämmelsen för nedskräpningsförseelse och undantaget för ringa brott. Det var först i samband med att de globala hållbarhetsmålen antogs i september 2015 som nedskräpningen av plast uppmärksammades som ett globalt miljöproblem som måste bekämpas. På grund av brist på kunskap inom dessa områden saknar tidigare förarbeten resonemang om de effekter på miljön som nedskräpning av mindre föremål som innehåller plast leder till.

Naturvårdsverket utförde en nationell skräpmätning under en vecka i juni 2020. Trots den rådande pandemin fann man vid mätningen totalt cirka 35 miljoner skräpföremål med en total vikt på cirka 60 ton.

Cigarettfimpar är den engångsplastprodukt som leder till allra mest nedskräpning. Enligt Håll Sverige Rents skäpprapport 2020 slängs omkring 1 miljard fimpar på svenska gator och torg varje år. Det motsvarar ungefär 108 ton plast. Av den skräpmätning som utförts av Naturvårdsverket framgår att cirka 62 procent av allt skräp är fimpar. Under den vecka som skräpmätningen pågick hittades cirka 21 miljoner fimpar.

Fru talman! Det följer av engångsplastdirektivet att medlemsstaterna ska säkerställa att producenterna täcker kostnaderna för att städa upp avfallet från producenternas produkter. Avgifterna ska täcka de kostnader som uppstädningen av skräp ger upphov till på ett proportionellt sätt.

Det har i arbetet med propositionen och betänkandet väckts många frågor kring avgiftens storlek och de medföljande administrativa kostnaderna. Regeringskansliet har nu meddelat att man i det pågående arbetet har en dialog med Naturvårdsverket om hur administrationen av nedskräpningsavgifterna kan begränsas. Vidare kommer nedskräpningsavgifternas storlek att fastställas först under 2023, det vill säga efter det att kommissionen har presenterat sin vägledning i frågan.

Det är viktigt att avgifterna regelbundet ses över och kan justeras. Eventuella överskott av intäkterna från avgiften ska kunna återbetalas till

producenterna. Inte minst av praktiska skäl är det enligt regeringen därför lämpligt att avgiften beslutas genom föreskrifter och inte genom lag, som det finns motioner om.

I engångsplastpromemorian – inte i propositionen som man i debatten tidigare har hänvisat till – lyfts frågan fram om portionssnus och den stora nedskräpning som orsakas. Jag tror att vi egentligen är överens om att det här är ett problem. I promemorian lyfts ett förslag fram om producentansvar för portionssnus kopplat till en nedskräpningsavgift. Detta har väckt mycket starka reaktioner och synpunkter, eftersom snus inte regleras i engångsplastdirektivet. Regeringen har lyssnat på dessa synpunkter och nu meddelat att man inte avser att gå vidare med förslaget och inte tänker ta ut någon avgift för snus.

En annan viktig del i implementeringen av engångsplastdirektivet är märkning av produkter. Här vill miljö- och jordbruksutskottet lyfta upp vikten av att man tillämpar detta bemyndigande på ett sätt som med beaktande av direktivets krav i möjligaste mån ger producenterna tid för anpassning.

Kraven på hur märkningen ska se ut framgår av kommissionens genomförandeförordning som gäller direkt i Sverige. Planen är nu att införa miljösanktionsavgifter för överträdelser mot bestämmelserna först den 4 juli 2022. Detta innebär att inga sanktioner införs under första året.

Fru talman! En av de vanligaste källorna till uppkomst av mikroplast är att makroplast som skräpar ned i naturen successivt bryts ned till mikroplast. Europeiska kemikaliemyndigheten, Echa, har i sitt förslag till begränsning av mikroplast kommit fram till att mikroplast är att betrakta som mycket långlivade och mycket bioackumulerande ämnen, det vill säga ämnen som bryts ned långsamt och som kan lagras i levande varelser. Dessa ämnen ska begränsas så långt det är möjligt.

Det är enligt regeringen således inte enbart den sammantagna nedskräpningen utan även varje enskild fimp, varje tuggummi, godispapper eller liknande som ger upphov till negativa effekter för miljön.

Det är också så att skräp föder skräp som leder till klotter och skadegörelse och som i sin tur leder till otrygghet. Det visar flera studier. Människor uppfattar helt enkelt att det är okej att slänga skräp på en plats som redan är nedskräpad. Till slut förlorar vi respekten för platsen, och den skräpiga platsen upplevs som otrygg.

I en undersökning som Håll Sverige Rent låtit göra framkom att skräpiga områden förknippas med otrygghet och att man inte vill bo i ett område där det är skräpigt eftersom det betyder att de som bor där inte bryr sig.

Sedan 2011 har polisen möjlighet att ge böter för nedskräpningsföreselser om de ertappar någon med att slänga skräp som matförpackningar eller petflaskor utomhus. Lagen har inte gällt småskräp. Men det är rimligt att man ser all nedskräpning på samma sätt. Småskräp bötfälls till exempel i länder som Finland, Italien, Frankrike, Nederländerna och Storbritannien.

Det är viktigt hur man ser på nedskräpning, och det blir normerande om lagen om straffansvar för ringa nedskräpning finns på plats. Det är en viktig signal för att öka konsumentens medvetenhet och för att få till en beteendeförändring. Polisen får också ytterligare ett verktyg.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottets bedömning inte motiverat att ta initiativ till en avkriminalisering av nedskräpningsförseelse för att kunna möjliggöra en sanktionsväxling.

Fru talman! Jag yrkar bifall till miljö- och jordbruksutskottets förslag till beslut.

Anf. 51 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Tack, Marlene Burwick, för anförandet! Jag tror, precis som Marlene Burwick var inne på i någon del, att vi är överens om att komma till rätta med detta samhällsproblem som nedskräpning är. Det är lite synd att det har funnits så många oklarheter i hanteringen av propositionen och att man inte tydligare tog avstånd från promemorian i ett tidigare skede. Då hade man kanske sluppit en del av debatten.

Jag konstaterar dock med viss glädje att det faktum att flera partier har lagt fram följdmotioner med kraftig kritik verkar ha haft effekt. Det föranledde att regeringen kom till miljö- och jordbruksutskottet för att redogöra för de förändringar som man nu överväger. Därför var det bra att vi var flera partier som tryckte på så att en ändring kom till stånd.

Jag uppskattar Marlene Burwicks redogörelse för de förändringar som regeringen avser att vidta. Min fråga gäller egentligen den fortsatta hanteringen. När utskottet hade sin utfrågning blev det tydligt att det inte förekommit särskilt mycket dialog mellan regeringen och de aktörer som ska betala skräpavgifterna. Egentligen hade det inte varit någon dialog alls, så när aktörerna kom till utskottet visste de ingenting om regeringens tänkta förändringar.

Har det varit någon dialog sedan dess? Kommer regeringen att tydligt ta avstånd från promemorian så att aktörerna vet vad som kommer att gälla framöver?

Anf. 52 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Tack, Jessica Rosencrantz, för frågan!

Jag kan inte svara på exakt vilken dialog som regeringen har haft. Det får nog ledamoten fråga regeringsföreträdare om. Jag vet dock att viss dialog har förekommit, men jag kan inte redogöra exakt för det. Det finns information på regeringens hemsida om just detta ärende, och där berörs flera av de frågor som ledamoten undrar om.

Anf. 53 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Tack, Marlene Burwick, för svaret!

Jag har förståelse för att man inte har koll på allt. Men här i kammaren är Socialdemokraterna och Miljöpartiet företrädare för regeringen. Annars får statsrådet helt enkelt infinna sig till debatterna. Jag har dock respekt för att man inte kan ha överblick över alla detaljer. Jag får titta på hemsidan och undersöka detta närmare där.

Jag hoppas dock att man för en dialog, för det är tydligt att det inte har pågått någon sådan under arbetets gång. Det är lite olyckligt. Eftersom man nu ska utforma komplexa system och eftersom det har fått omfattande kritik i remissrundan hade det varit bra om man hade arbetat tillsammans med aktörerna för att få fram bästa möjliga system.

Låt mig ställa en annan fråga. Både vid utskottets sammanträde om det pågående ärendet vid departementet och nu av Marlene Burwick beskrevs att det pågår en dialog med Naturvårdsverket för att se över administrationen i systemet. Det är väldigt bra. Samtidigt har inte bara minskad administration efterfrågats utan också att man säkerställer att avgifterna ligger på en nivå som motsvarar vad den faktiska nedskräpningen kostar.

Är det regeringens och Socialdemokraternas ambition att man ska lyckas hitta en nivå på avgifterna som bättre överensstämmer med den faktiska kostnaden än vad som varit fallet i beredningsarbetet och i promemorian?

Anf. 54 MARLENE BURWICK (S) replik:

Fru talman! Självklart har regeringen haft dialog med aktörerna och tagit till sig av synpunkter och kritik. Det är också därför man går fram med justerade förslag, något som jag tycker är positivt.

När det gäller avgifterna jobbar man med Naturvårdsverket. Man jobbar också för att säkerställa hur de skräpmätningar som ska ligga till grund för det här ska gå till. Det är därför avgifterna ska fastställas först 2023. Då kommer också Sverige att kunna invänta vad EU-kommissionen säger i den här frågan. Detta har jag också uppfattat som ett medskick från många aktörer och flera partier. Avgifterna kommer att fastställas 2023, och då kommer Sverige att ha alla fakta på bordet.

Det är viktigt att komma ihåg att engångsplastdirektivet ålägger producenterna att stå för de kostnader som nedskräpningen ställer till med. Detta hoppas jag att vi är eniga om. Det är inte mer än rimligt att man betalar för den nedskräpning i vår natur som ens produktion gett upphov till.

Anf. 55 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Nedskräpningen är ett ganska tydligt exempel på att en miljövinst också kan vara en vinst på andra sätt för samhället. Det har redan tagits upp här i talarstolen i dag att nedskräpningen är någonting som påverkar inte bara miljön utan också trevnaden och tryggheten i våra städer och tätorter. Därtill vet vi att nedskräpningen är en källa till negativ miljöpåverkan, inte minst i våra sjöar, vattendrag och hav men också för den övriga miljön. Det är en vinst för samhället i flera led, men också för miljön och ekosystemen, ifall vi lyckas minska nedskräpningen och den formen av fysisk påverkan på miljön och ekosystemen.

Det är därför glädjande att detta EU-direktiv faktiskt försöker gå till botten med nedskräpningsproblematiken. Det kanske är så att konstruktionen är mer inriktad på andra EU-länder än just Sverige, där vi har ett ganska utvecklat arbete för att minska nedskräpningen och dess miljöpåverkan, men det är ändå ett i grunden lovvärt initiativ.

Jag vill dock börja med att säga några ord om kommissionens hantering av direktivet och hur det ska implementeras i medlemsländerna, vilket inte har nämnts i den här debatten än. Det finns minst sagt en del att önska, inte minst vad gäller tidshorisonterna och kraven på när ett enskilt medlemsland ska ha aviserat vilka åtgärder man avser att genomföra. De hållpunkterna i tiden har inte bara legat ganska snävt, utan också innan man fått ut en heltäckande vägledning från kommissionen. Jag måste säga att jag anser det ganska anmärkningsvärt. Det finns skäl att inför framtiden

påtala från svensk sida att det inte varit en i alla delar bra hantering från EU-kommissionens sida.

Med det sagt har vi ändå att förhålla oss till direktivet, och vi ska implementera det på ett så bra vis som möjligt i Sverige. Implementeringen av direktivet har också varit föremål för förhandlingar utifrån januariavtalet mellan Centerpartiet, Liberalerna och regeringen. Centerpartiets ingångar i de förhandlingarna har hela tiden varit att vi ska implementera direktivet på ett sätt som gör att vi får bukt med nedskräpningen på bästa möjliga och mest effektiva sätt, samtidigt som vi undviker överimplementering och har en god dialog med branscher och företag som kommer att påverkas. Vi ska helt enkelt försöka hitta den bästa utformningen av implementeringen av direktivet.

Sedan före sommaren finns inte längre januariavtalet. Det är inte längre en del av de här förhandlingarna. Detta sätter oss i ett ganska unikt läge när det gäller behandlingen av den bemyndigandeproposition som nu ligger på riksdagens bord. Vi har varit överens om att man behöver gå fram med bemyndiganden för att kunna förhålla sig till tidsramen som kommissionen satt upp. Men när januariavtalet föll hade vi inte nått en överenskommelse mellan Liberalerna, Centerpartiet och regeringspartierna om vilka förordningar det här i förlängningen ska leda fram till. Vi var helt enkelt inte färdiga i förhandlingarna.

Det här är också knäckfrågan som mycket av debatten i dag handlar om och som diskussionen kring implementeringen har handlat om tidigare – vilka faktiska förordningsändringar är det som man kommer att genomföra och som man kommer att besluta om från regeringens sida? Det har en ganska stor betydelse om det är fråga om förordningar utifrån den linje man dragit upp i promemorian man släppte om det här eller om det är andra förordningsförändringar som man avser att besluta om.

Fru talman! Utifrån våra ingångar tror jag att det är lätt att förstå att vi tycker att det är bra att man från regeringens sida aviserat att man kommer att dra tillbaka en del förslag och inte genomföra dem. Man har tagit intryck av remissrundan och den kritik som kommit när det gäller dels förslagen som de är utformade i promemorian, dels en del av det rena faktaunderlag som ligger till grund för dem. Det här är någonting som i och för sig har kommit både för sent och för otydligt från regeringens sida men som vi ändå förutsätter att man kommer att leva upp till.

Det handlar bland annat om snuset, som vi har talat om tidigare. Det är bra att vi inte tar med det – det hade varit en överimplementering. Det betyder inte, tror jag, att någon i den här kammaren tycker att vi ska ha mer snus som ligger på våra gator. Det ska hamna i papperskorgar och i de lock som finns på snusdosorna, inte på gatstenarna.

Men det handlar också om hur man ska utforma ett system som gör att vi får producentansvar, att producenterna är med och betalar för kostnaderna som nedskräpningen ger upphov till och i förlängningen att vi minskar nedskräpningen. Målet måste vara att förslagen bidrar till att nedskräpningen minskar och till att det förebyggande arbetet stärks. Att vi också kommer ihåg hela den förebyggande delen är en viktig del i förlängningen av det här arbetet, fru talman. Det bästa skräpet är det som aldrig blir skräp utan hamnar där det ska vara. Det perspektivet får vi inte heller glömma bort.

Prot. 2021/22:8
22 september

-----
*Producentansvar
och straffansvar
för nedskräpning*

Fru talman! Utifrån det har vi lämnat ett särskilt yttrande för att tydliggöra att vi för Centerpartiets del – i likhet med det som utskottet skrivit i majoritetstexten i betänkandet – noterar de förändringar som regeringen aviserat att man kommer att göra och förutsätter att de också genomförs i linje med det man har meddelat riksdagen under beredningen av ärendet.

Fru talman! Med det sagt vill jag gå vidare till frågan om straffansvar för ringa nedskräpning. Nu ska jag göra någonting som är något kontroversiellt, fru talman. Jag ska nämligen erkänna att jag personligen är något tveksam till att vi ska ta bort undantaget gällande straffansvar för ringa nedskräpning. Men jag förstår helt ingången från Centerpartiet och de andra partier som vill hitta och använda alla verktyg för att minska nedskräpningen.

Jag tror att det är viktigt att man kommer ihåg det förebyggande arbetet, som jag har nämnt tidigare. Men som en kollega sa här tidigare gäller det också att komma ihåg att göra det lätt att göra rätt. Om man undrar hur lätt det är att göra rätt i dag kan man göra det lilla tankeexperimentet när man går ifrån den här kammaren att låtsas att man var rökare och fundera på hur tätt det egentligen är mellan askkoppar och andra ställen där man kan göra sig av med sin fimp. Vi har en hel del att göra i det förebyggande arbetet om det ska vara lätt att göra rätt. Det betyder inte att vi inte också har ett personligt ansvar för att minska nedskräpningen i det här landet. Men det finns mycket kvar att göra i den förebyggande delen.

(Applåder)

Anf. 56 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Att som ny ledamot göra premiär i kammaren med ett anförande om vatten och sedan fortsätta med ett om nedskräpning passar mig utmärkt. Jag är mycket nöjd med detta. Jag vill en gång för alla sätta ned foten ordentligt mot den nedskräpning i naturen som engångsplasten bidrar till. Jag börjar därför med att yrka bifall till utskottets förslag.

Fru talman! Jag är gammal scoutledare. Det finns ett uppdrag som man ger en scoutpatrull som de går in för med hull och hår. Det är att ge sig ut på skogspromenaden, dagsturen, med uppdraget att under hela dagen samla plast. Scouter älskar att samla plast.

Lyckan i deras ögon när de återvänder från skogspromenaden med en stor kasse full med plast, den lyckan i ögonen är fantastisk. Men sedan kommer det mindre fantastiska. De är mindre stolta när de inser: Hur mycket skräp måste då inte ligga kvar i skogen som vi inte fick med oss?

Fru talman! Fast jag har blivit bättre är jag den förste att erkänna. Man försöker tänka en, två och tre gånger när man krampaktigt håller den lilla plastbiten eller tuggummit i handen. Det gäller att gå och hitta den där papperskorgen. Min kollega innan här påpekade att vi behöver fler av dem. Vi har blivit bättre, men vi är ännu inte tillräckligt bra.

Det behövs tuffare tag för detta, absolut. Vi talar i dag i samhället mycket om tuffare tag, strängare straff och så vidare. Missförstå mig inte nu. Det är inte så att det börjar ett tuggummi och slutar med gängkriminalitet, men det finns paralleller. Vi har varit inne på det i dag. Det handlar om otrygghet och så vidare i samhället.

Jag tänker på det plasthav som vi har sett bilder på ovanifrån. I våra hav i dag flyter det omkring plast. Det är enorma mängder plast som väljer in på till exempel vår västkust. Av den plasten är 85 procent just engångsplast som har till syfte att bara användas en enda gång. Man tänkte att det kanske inte var så viktigt, och så slängde man den. All den plasten beror på den mänskliga faktorn att man inte sköter detta med att slänga skräp korrekt.

Det är viktigt att inte bli moralist i detta. Det tycker jag är väldigt viktigt att poängtera. Det pekfingeret skulle enbart förvärra. Men det hindrar inte att vi med det här förslaget nu eftersträvar en högre moral när det gäller att inte kasta skräp omkring oss.

Det här förslaget hjälper oss. Vi behöver det för att ta ansvar. Ansvar för det vi producerar och ansvaret för att slänga sitt skräp är det enskilt bästa sättet att stoppa den stora nedskräpning som vi har som egentligen inte borde finnas. Det borde vara en självklarhet.

Fru talman! Fortfarande snurrar tankarna hos mig. Varför finns den här plasten så mycket i vårt samhälle? Vi vet ju vad den tyvärr hamnar. Varför tillverkar vi det så mycket när vi borde göra annorlunda? Varför minskar inte nedskräpning av plasten? Varför ökar den?

Här sätter politiken ned foten och förmedlar nu en vision om vart vi vill med målet som vi ska ta oss till. Engångsplastdirektivet är ett minimikrav. Jag har här flera gånger hört ordet överimplementera. Vi har ett minimikrav att förhålla oss till.

Vi får göra mer. Vi får göra bättre. Det är inte fel. Det är inte rätt att kalla det för att överimplementera. Det är heller inte fel att vi skulle bli kallade Bror Duktig i Europa om vi skulle göra mer. Visst vore det fantastiskt om vi kunde göra mer.

Fru talman! Nu yrkar Liberalerna förvisso bifall till förslaget. Men jag ställer mig ändå frågan om detta portionssnus. Jag vill lite till hålla kvar tanken vid det. Man funderar nu på att ta bort producentansvaret för det. Plasthalten i det är inte tillräckligt hög, enligt EU.

Men vi kan inte vara nöjda när vi går omkring och ser portionssnus ligga kvar så länge. Nedbrytningsprocessen är för lång. Ungefär 12–13 procent av skräpet är portionssnus. När jag i dag gick hit till riksdagen såg jag fler portionssnuspåsar än fimpar.

Jag ställer mig därför tveksam till resonemanget om snuset. Jag vill poängtera att jag inte är emot snusandet. Nu har producenterna tagit ett gott ansvar. Det finns ett fack i fodralet, i snusdosan, att stoppa det i. Det är jättebra. Men vi bör hålla kvar i tanken att precis som fimpar och tuggummin vill vi inte se det i vår natur.

Det handlar om förbud och krav på att förbättra avfallsinsamling och nationella mål om att minska konsumtion. Det handlar om krav på märkning, designkrav, krav på kostnadstäckning i enlighet med principen att förorenaren betalar samt medvetandehöjande åtgärder.

Detta gör att vi inte bara håller minimikrav utan kan växla upp i framtiden. Vi har bara en enda jord, och den är inte att likna vid en plastmugg.

Anf. 57 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Jag vill passa på att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet så att jag inte glömmer bort det på slutet.

I lördags var det Håll Sverige Rent-dagen. Det var 130 000 personer som plockade skräp. Det var mest fimpar, eftersom cigarettfimpar är Sveriges vanligaste skräp. En orsak till att Jakob Olofsgård kanske inte såg så många fimpar när han gick till riksdagen kan ha varit just att Håll Sverige Rent var här på morgonen och plockade 3 000 fimpar runt om Riksdagshuset trots att gatorna var helt nystädade.

Cigarettfimparna är vanliga. De har filter som är gjorda av plast. Dessutom hamnar vissa miljögifter från tobaksröken i filtren. Det är ett stort problem för miljön. Undersökningar som Håll Sverige Rent har gjort visar att 93 procent av svenska folket skulle vara positivt att införa böter för nedskräpning när det gäller just cigarettfimpar.

Åklagarmyndigheten har varit positiv. Till och med en hel del poliser har uttryckt ett stöd för det. Ett argument som ofta hörs i debatten är: Ska verkligen polisen lägga sina resurser på ringa nedskräpning av detta slag i stället för att fokusera på grov brottslighet?

Det är ett ganska okunnigt uttalande. Polisen skulle sannolikt inte lägga stora resurser på att fokusera på ringa nedskräpning. Däremot är det oerhört viktigt att det finns en möjlighet att göra ingripanden när någon skräpar ned framför polisen.

Därför menar många som arbetar i polispatrullerna att det vore välkommet för att kunna agera mot normöverskridande beteenden. Det faktum att vi nu får denna möjlighet ger polisen ytterligare ett verktyg mot buset.

Sverige har varit ganska ensamt i Europa om att ha ett undantag för ringa nedskräpning. Det var alliansregeringen som år 2011 fattade beslutet att vara emot den här typen av lagstiftning. Som vi har hört i dag är Moderaterna fortfarande emot en hel del av delarna i denna lagstiftning eftersom de reserverar sig. Hade Moderaterna varit förespråkare för att inte sprida skräp av den arten som fimpar, mindre skräp, kolapapper och annat hade vi nog haft en annan syn på våra gator redan i dag. Men nu ger vi en signal om att det inte är okej att slänga fimpar, tuggummi eller kolapapper på gatorna.

Det här kommer att göra det enklare för var och en i Sveriges befolkning att veta vad som gäller. Miljön gynnas, och vi får renare, snyggare och tryggare miljöer i våra städer och samhällen.

Nu ska också miljöbalken ändras, och vi genomför engångsplastdirektivet i Sverige. När man har mätt skräp på stränder i EU-området visar det sig att plast står för 80–85 procent av det marina skräpet. Hälften av detta är plastprodukter för engångsbruk. Åtgärderna i engångsplastdirektivet riktar sig i huvudsak mot fiskeredskap och olika plastartiklar, som skräpar ned mest. Engångsplastdirektivet syftar till att motverka nedskräpningen i EU av de här plastprodukterna som leder till störst miljöpåverkan.

Det införs en nedskräpningsavgift, det blir märkningskrav, vi får ett insamlingssystem för fimpar och så vidare. Vi får också designkrav. Jag tror inte att vi ska underskatta hur otroligt viktigt det är med en ekodesign av olika typer av produkter. Det blir en hjälp i arbetet för att minska nedskräpningen. Ta bara de plastflaskor som man dricker vatten eller läsk ur! Om korken skulle sitta kvar på flaskan i stället för att man kan ta av den och slänga den separat skulle den nedskräpningen minska ganska radikalt.

Direktivet innefattar också att det ska införas producentansvar, och regeringen kommer att få ett bemyndigande att utforma detaljreglerna. Det är ganska många talare här som har varit inne på exakt hur regeringen har

resonerat och hur man vill förändra förslagen jämfört med det som presenterades inför att propositionen skrevs.

Jag tycker, precis som tidigare talare har framfört, att även om snus kanske inte nu i det första skedet föreslås omfattas av reglerna är det ganska viktigt att komma ihåg att det lilla tyget runt snusprillan i portionsförpackningarna faktiskt inte är nedbrytbart. Så kom ihåg att om man inte nu på annat sätt kan minska denna form av nedskräpning kommer regeringen någon gång i framtiden att behöva agera också mot denna typ av skräp.

När vi ändå står här i kammaren vill jag lyfta fram att plastskräp också är ett stort klimatproblem. När jag var kommunalråd i Uppsala startade vi projektet Jakten på plasten, som syftade till att minska klimatutsläppen från plast. Faktum är att projektet handlade både om att plast ska tillverkas av förnybara råvaror och, framför allt, om att återvinningen måste öka och förbränningen minska när det gäller plastprodukter. Dessa direktiv gör det otroligt mycket enklare när man inför producentansvar på fler områden att få igång återvinningssystemen på ett bättre sätt.

Jag vill berätta för er att nu i veckan gick Vattenfall Värme i Uppsala ut med informationen att om svenska folket, och Uppsalaborna i det här fallet, blir bättre på att sortera ut plast när man lämnar soporna i sina soprum kommer också kostnaderna för värmen att kunna minska. Det är förknippat med stora kostnader för kraftvärmebolagen att elda plast, och det är också otroligt viktigt.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att fler flergångsförpackningar och färre engångsförpackningar är en oerhört viktig satsning för att minska resursslöseriet och för att få en renare och tryggare miljö.

Anf. 58 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Tack, Maria Gardfjell, för anförandet! Jag var inte helt säker på om jag skulle begära replik, men sedan började förolämpningarna hagla. Mina uttalanden var okunniga, och egentligen är nog Moderaterna emot en ren miljö. Jag väntade bara på att få höra att vi äter barn till frukost. Det blir lite tröttsamt i debatten, när jag egentligen tror att vi vill ungefär samma sak.

Särskilt märkligt blir det utifrån frågan vad det är som Maria Gardfjell kritiserar. Är det att vi påpekar det som många andra aktörer har påpekat – att det har varit en bristfällig hantering av lagstiftningsprodukten?

Är det att Moderaterna vill gå längre än Miljöpartiet vad gäller att bötfälla småskräp? För så är det ju. Jag tycker att det är bra att polisen får befogenheten att dela ut böter också för småskräp. Men jag tycker att det finns en poäng i att också ordningsvakter ska kunna göra det så att vi kan komma till rätta med problemen på riktigt. Jag tror att vi ändå kan vara relativt överens om att signalvärdet finns där och att det kan finnas sammanhang där det är bra att polisen har den här möjligheten. Men det skulle göra ännu större skillnad om också ordningsvakter fick avlasta polisen i det här arbetet.

Jag är stolt över att alliansregeringen införde böter för nedskräpningsförseelse. Nu tar vi nästa steg. Min fråga till Maria Gardfjell är: Är Miljöpartiet helt emot att också låta ordningsvakter ge ut den här typen av böter eller sanktionsavgift?

Detta är något som regeringens egen utredare har pekat på som en åtgärd som skulle vara bra och något som Håll Sverige Rent i flera år har sagt skulle vara vettigt för att både avlasta polisen och komma till rätta med nedskräpningen. Hur ser Maria Gardfjell på möjligheten för ordningsvakterna att dela ut böter?

Anf. 59 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Tack för en otroligt viktig fråga från Jessica Rosencrantz! Miljöpartiet är självklart starka förespråkare för att också ordningsvakter ska kunna vara med och arbeta mot nedskräpning.

Men för att regeringen ska kunna ta det initiativet krävs det också förändringar i annan typ av lagstiftning, som ligger under Justitiedepartementets ansvarsområde. För att regeringen ska kunna initiera detta arbete krävs det ett beslut här i riksdagen i dag om att skapa bemyndigandet kring det här arbetet och förändringarna i miljöbalken.

Därefter kommer man att kunna vidta sådana åtgärder på Justitiedepartementet och gå vidare med sådana typer av förslag. Det skulle jag och Miljöpartiet tycka vore väldigt bra.

När det gäller frågan om okunnighet handlar det om att ett argument som ofta framförs är att polisen inte ska prioritera småskalig brottslighet och att detta är ett okunnigt påstående. Jag kanske skulle ha varit tydligare, fru talman, men det är faktiskt ett uttalande från en polis som har skrivit en artikel ihop med Håll Sverige Rent.

Artikeln handlar om hur viktigt det är för polisens del att kunna ha ytterligare ett verktyg i sin verktygslåda när de möter ungdomsgängen som provocerande slänger småskräp framför poliserna och de inte kan agera på detta. Detta är alltså ett välkommet bidrag för att polisen helt enkelt ska kunna agera mot normöverskridande beteende från ungdomsgängens sida.

Anf. 60 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Vad bra! Då kan ju Moderaterna och Miljöpartiet gemensamt kämpa för att också ta nästa steg och ge även ordningsvakterna den här befogenheten. Tack för det klargörandet!

Jag vill återigen vara tydlig, eftersom det verkar bli missförstånd hela tiden: Vi tycker också att polisen ska ha den här befogenheten. Vi vill ge den också till ordningsvakter. Vi ser inte att det måste vara det ena eller det andra.

Det var bra med ett steg på vägen. Det hade varit bra om man hade kommit ännu längre redan nu. Jag kan konstatera att det riktas lite kängor mot alliansregeringen, men den här regeringen har ju suttit ett tag nu. Man har haft sju år på sig att komma fram med detta lagförslag och hade definitivt hunnit bereda även de lite mer krångliga aspekterna på Justitiedepartementet. Jag håller dock tummarna för att ni gör vad ni kan under det här sista året med denna regering. Annars får väl vi ta tag i det därefter.

Men detta var bra och positivt. Min fråga tillbaka kan väl möjligen bli: Är det hela regeringens uppfattning att man ska gå vidare med förslaget att låta ordningsvakter dela ut böter, och när kan vi i så fall förvänta oss att ett sådant förslag kommer?

Anf. 61 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Först och främst måste vi ändå konstatera att det är väljarna som väljer vilka som har möjlighet att bilda regering efter nästa val.

Det är absolut viktigt att gå vidare med alla former av förslag som kan minska nedskräpningen. Jag föreslår att Jessica Rosencrantz också ställer frågor till justitieministern om detta, för jag kan inte enbart utifrån mina kontakter på Miljödepartementet svara på exakt hur hela regeringen ser på frågan. Jag tycker dock att det är mycket positivt, och det finns också en förutsättning för detta nu efter eftermiddagens beslut om de nya reglerna.

Jag vill också lyfta fram en fråga som Jessica Rosencrantz var inne på i sitt anförande, nämligen att det inte får bli för krångligt och byråkratiskt att införa både nedskräpningsavgiften och formerna för att städa upp skräpet. Här finns det en liten problematik: I vissa kommuner kan det bo väldigt få människor, men man kanske har en väldigt stor besöksnäring. Då kan det vara oerhört viktigt att reglerna ändå är lite krångliga så att vi får en möjlighet att fokusera mer resurser till kommuner med väldigt mycket besöksnäring. De ska få de resurser som behövs för att kunna ha en väldigt bra städning. Det vill jag ändå passa på att säga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 6.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.02 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 6 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU3 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Punkt 1 (Förlängd giltighetstid)

1. utskottet

2. res. 1 (L)

Votering:

291 för utskottet

18 för res. 1

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 54 SD, 28 C, 24 V, 20 KD, 14 MP, 1 -

För res. 1: 1 SD, 17 L

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 4 (Lagarnas framtida utformning)

1. utskottet
2. res. 2 (V)

Votering:

264 för utskottet

25 för res. 2

20 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 55 SD, 28 C, 17 L, 14 MP

För res. 2: 24 V, 1 -

Avstod: 20 KD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 6 (Ekonomisk ersättning)

1. utskottet
2. res. 5 (S, V, MP)

Votering:

182 för utskottet

126 för res. 5

1 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 55 SD, 28 C, 20 KD, 17 L

För res. 5: 88 S, 24 V, 14 MP

Avstod: 1 -

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 8 (Uppdrag till myndighet)

1. utskottet
2. res. 7 (M, C, KD, L)

Votering:

182 för utskottet

127 för res. 7

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 55 SD, 24 V, 14 MP, 1 -

För res. 7: 62 M, 28 C, 20 KD, 17 L

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 9 (Samordningsansvar)

1. utskottet
2. res. 8 (C)

Votering:

280 för utskottet

28 för res. 8

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 54 SD, 24 V, 20 KD, 17 L, 14 MP, 1 -

För res. 8: 28 C

Frånvarande: 12 S, 8 M, 8 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Prot. 2021/22:8

22 september

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU5 Genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

3. res. 2 (V, L)

Förberedande votering:

102 för res. 1

42 för res. 2

165 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

165 för utskottet

102 för res. 1

42 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 55 SD, 28 C, 20 KD

För res. 1: 88 S, 14 MP

Avstod: 24 V, 17 L, 1 -

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

MJU4 Producentansvar och straffansvar för nedskräpning

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD)

Votering:

172 för utskottet

137 för res. 1

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 28 C, 24 V, 17 L, 14 MP, 1 -

För res. 1: 62 M, 55 SD, 20 KD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 3 (Nedskräpningsavgifter m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (M, SD, KD)

Votering:

172 för utskottet

137 för res. 3

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:8
22 september

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 88 S, 28 C, 24 V, 17 L, 14 MP, 1 -
För res. 3: 62 M, 55 SD, 20 KD
Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Punkt 6 (Sanktionsväxling för nedskräpningsförseelse och ringa nedskräpningsförseelse)

1. utskottet

2. res. 6 (M)

Votering:

247 för utskottet

62 för res. 6

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 55 SD, 28 C, 24 V, 20 KD, 17 L, 14 MP, 1 -

För res. 6: 62 M

Frånvarande: 12 S, 8 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 KD, 3 L, 2 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.08 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 17.30.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 17.30.

§ 7 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 september

2021/22:12 Service på landsbygden

av *Elisabeth Björnsdotter Rahm* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2021/22:13 Oseriösa byggföretag

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Lena Micko (S)

2021/22:14 Återvändare som säkerhetshot

av *Alexandra Anstrell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 8 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Prot. 2021/22:8
22 september

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 22 september

2020/21:3645 Sjöfartsverkets organisering

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3646 Sjöfartsverkets ekonomiska ställning

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 17.30.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 4 anf. 31 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.08 och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LENA LINDBÄCK

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 3 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen	2
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU3	2
Anf. 1 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	2
Anf. 2 MIKAEL DAHLQVIST (S)	3
Anf. 3 TREDJE VICE TALMANNEN	4
Anf. 4 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	4
Anf. 5 LINDA MODIG (C)	6
Anf. 6 KARIN RÅGSJÖ (V)	8
Anf. 7 LINA NORDQUIST (L)	10
Anf. 8 NICKLAS ATTEFJORD (MP)	11
Anf. 9 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	12
Anf. 10 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik	13
Anf. 11 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	13
Anf. 12 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik	14
Anf. 13 CLARA ARANDA (SD)	14
Anf. 14 MIKAEL DAHLQVIST (S)	15
Anf. 15 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	15
Anf. 16 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	16
Anf. 17 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	16
Anf. 18 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	17
Anf. 19 TREDJE VICE TALMANNEN	17
Anf. 20 LINDA MODIG (C) replik	17
Anf. 21 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	18
Anf. 22 LINDA MODIG (C) replik	18
Anf. 23 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	18
(Beslut fattades under § 6.)	19
§ 4 Genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten	19
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU5	19
Anf. 24 MARKUS SELIN (S)	19
Anf. 25 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	21
Anf. 26 MARIA GARDFJELL (MP)	23
Anf. 27 BETTY MALMBERG (M)	25
Anf. 28 MARKUS SELIN (S) replik	27
Anf. 29 BETTY MALMBERG (M) replik	28
Anf. 30 MARKUS SELIN (S) replik	28
Anf. 31 BETTY MALMBERG (M) replik	28
Anf. 32 STAFFAN EKLÖF (SD)	29
Anf. 33 MARKUS SELIN (S) replik	31
Anf. 34 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	31
Anf. 35 MARKUS SELIN (S) replik	32
Anf. 36 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	32

Anf. 37 RICKARD NORDIN (C)	33
Anf. 38 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	36
Anf. 39 MARKUS SELIN (S) replik	38
Anf. 40 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	38
Anf. 41 MARKUS SELIN (S) replik	39
Anf. 42 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	39
Anf. 43 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	40
Anf. 44 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	40
Anf. 45 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	41
Anf. 46 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	41
(Beslut fattades under § 6.).....	41
§ 5 Producentansvar och straffansvar för nedskräpning	42
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU4	42
Anf. 47 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	42
Anf. 48 YASMINE ERIKSSON (SD).....	44
Anf. 49 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	45
Anf. 50 MARLENE BURWICK (S)	47
Anf. 51 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	49
Anf. 52 MARLENE BURWICK (S) replik.....	49
Anf. 53 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	49
Anf. 54 MARLENE BURWICK (S) replik.....	50
Anf. 55 MAGNUS EK (C)	50
Anf. 56 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	52
Anf. 57 MARIA GARDFJELL (MP).....	53
Anf. 58 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	55
Anf. 59 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	56
Anf. 60 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	56
Anf. 61 MARIA GARDFJELL (MP) replik.....	57
(Beslut fattades under § 6.).....	57
Ajournering	57
Återupptaget sammanträde	57
§ 6 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
   sammanträde	57
SoU3 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om	
tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen	57
MJU5 Genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten	59
MJU4 Producentansvar och straffansvar för nedskräpning	59
Ajournering	60
Återupptaget sammanträde	60
§ 7 Anmälan om interpellationer	60
§ 8 Anmälan om skriftliga svar på frågor	61
§ 9 Kammaren åtskildes kl. 17.30.....	61